

oppdragsmelding

Jørund Aasetre
Jo Kleiven
Bjørn P. Kaltenborn

NINA

NORSK INSTITUTT FOR NATURFORSKNING

Friluftsliv i Norge - Motivasjon og atferd

Jørund Aasetre
Jo Kleiven
Bjørn P. Kaltenborn

NINAs publikasjoner

NINA utgir fem ulike faste publikasjoner:

NINA Forskningsrapport

Her publiseres resultater av NINAs eget forskningsarbeid, i den hensikt å spre forskningsresultater fra institusjonen til et større publikum. Forskningsrapporter utgis som et alternativ til internasjonal publisering, der tidsaspekt, materialets art, målgruppe m.m. gjør dette nødvendig.

NINA Utredning

Serien omfatter problemoversikter, kartlegging av kunnskapsnivået innen et emne, litteraturstudier, sammenstilling av andres materiale og annet som ikke primært er et resultat av NINAs egen forskningsaktivitet.

NINA Oppdragsmelding

Dette er det minimum av rapportering som NINA gir til oppdragsgiver etter fullført forsknings- eller utredningsprosjekt. Opplaget er begrenset.

NINA Temahefter

Disse behandler spesielle tema og utarbeides etter behov for å informere om viktige problemstillinger i samfunnet. Målgruppen er "almenheten" eller særskilte grupper, f.eks. landbruket, fylkesmennenes miljøvernavdelinger, turist- og friluftlivskretser o.l. De gis derfor en mer populærfaglig form og med mer bruk av illustrasjoner enn ovennevnte publikasjoner.

NINA Fakta-ark

Hensikten med disse er å gjøre de viktigste resultatene av NINAs faglige virksomhet, og som er publisert andre steder, tilgjengelig for et større publikum (presse, ideelle organisasjoner, naturforvaltningen på ulike nivåer, politikere og interesserte enkeltpersoner).

I tillegg publiserer NINA-ansatte sine forskningsresultater i internasjonale vitenskapelige journaler, gjennom populærfaglige tidsskrifter og aviser.

Aasetre, J., Kleiven, J. & Kaltenborn, B.P. 1994. Friluftsliv i Norge – Motivasjon og atferd. NINA Oppdragsmelding 309: 1-56.

Trondheim september 1994

ISSN 0802-4103

ISBN 82-426-0517-3

Forvaltningsområde:

Norsk: Friluftsliv, motivasjon, aktiviteter
Engelsk: Outdoor recreation, motivation, activities

Rettighetshaver ©:

NINA Norsk institutt for naturforskning

Publikasjonen kan siteres fritt med kildeangivelse

Redaksjon:

Jørund Aasetre
NINA, Trondheim

Design og layout:

Jørund Aasetre, Jo Kleiven og
Bjørn P. Kaltenborn

Kopiering: Norservice

Opplag: 300

Trykt på klorfritt papir

Kontaktadresse:

NINA
Tungasletta 2
7005 Trondheim
Tel: 07 58 05 00

Tilgjengelighet:

Prosjekt nr.: 7120

Ansvarlig signatur:

Jørund Aasetre

Oppdragsgiver:

Direktoratet for naturforvaltning
Miljøverndepartementet

Sammendrag

Denne rapporten presenterer resultater fra en landsomfattende undersøkelse utført av MMI i 1992. Undersøkelsen gir data om blant annet deltagelse i ulike fritidsaktiviteter og motivasjon for å være på tur i skog og mark. Undersøkelsen omhandler også forhold knyttet til friluftslivsrelaterte organisasjoner.

Undersøkelsen bekrefter tidligere funn om at det er de mer rolige og lite ressurskrevende aktivitetene som er de mest utbredte. Ved hjelp av faktoranalyse er det identifisert åtte ulike aktivitetsfaktorer. Også disse faktorene viser klare fellestrekk med tidligere analyser.

I undersøkelsen ble det stilt spørsmål om grunner for å gå på tur. Ved bruk av vanlige test-teoretiske metoder lot disse spørsmålene seg gruppere i seks grunner for å gå på tur, nemlig: Fred og ro, sosialt, trim, oppleve natur, høsting og mestring. I gjennomsnitt var fred og ro den motivasjonsfaktoren som ble tillagt mest betydning, mens høsting og mestring ble tillagt minst betydning. I våre analyser fant vi også klare variasjoner mellom hvor stor vekt ulike grupper i befolkningen tillegger de ulike motivasjonsfaktorene. Vi fant også at de ulike aktivitetsfaktorene i ulik grad lot seg påvirke av de seks grunnene for å gå på tur.

Undersøkelsen synes å bekrefte et bilde av nordmenns friluftslivsvaner som er preget av kompleksitet og mangfold, et mangfold som er ulikt fordelt i de ulike gruppene av befolkningen.

Emneord: Friluftsliv, motivasjon, aktiviteter.

Abstract

This report presents the results from a nationwide survey conducted by MMI in 1992. The study presents data about participation in different recreational activities as well as motivation for trips in natural areas. The study also deals with the role of outdoor recreation related organizations.

The survey confirms findings from earlier studies showing that the low-profile, less intensive recreational activities are most common and most widely participated in by the population at large. Eight activity factors were identified through factor analysis of separate activities. These factors strongly resemble activity factors found in other studies.

The study examined reasons or motives for recreation participation. Through common test-theoretical procedures, these questions were grouped into six reasons for engaging in recreational activities, namely; Peace and quiet, social, exercise, experience nature, harvesting and coping. Peace and quiet scored as the most important one on the average, while harvesting and coping was generally seen as the least important. The analysis also reveals substantial differences in the importance attributed to these motivational factors by different groups in the population. We also found that the different activity factors were affected to different degrees by the six motivational factors.

The study seems to confirm an image of the recreation use patterns in the Norwegian population which is characterized by complexity and diversity. Furthermore, this diversity is not evenly distributed across the different groups of this population.

Key words: Outdoor recreation, motivation, activities.

FORORD

Rapporteringen av denne undersøkelsen er basert på en landsomfattende undersøkelse over nordmenns fritidsbruk av naturen i løpet av 1993. Friluftsjorganisasjonenes fellesorganisasjon (FRIFO) har vært hovedoppdragsgiver for undersøkelsen. Markeds- og mediainstituttet (MMI) ved Olav Vaagbø har stått for det meste av arbeidet med utforming av undersøkelsesopplegg og spørreskjema med en del innspill og kommentarer fra NINA. Datainnsamlingen er gjennomført av MMI som del av en Omnibusundersøkelse i august 1992. Deler av undersøkelsen er tidligere dokumentert i rapporten "Den norske turkulturen" av Vaagbø og i en ren tabell rapport fra MMI.

Oppdraget med å gjennomføre en landsomfattende friluftslivsundersøkelse ble opprinnelig gitt til Vaagbø av FRIFOs forskningsgruppe i forbindelse med Friluftslivets år. NINAs avdeling for friluftslivsforskning ble kontaktet av FRIFOs forskningsgruppe etter at dette arbeidet var i gang og anmodet om å delta i gjennomføringen av undersøkelsen. På dette tidspunktet var mye av undersøkelsesopplegget allerede klart. Til tross for at vi kun i begrenset grad hadde mulighet til å påvirke innholdet i undersøkelsen, valgte vi å delta ut fra muligheten til å samkjøre interesser vi har med å opprettholde tidsserier på friluftslivsaktiviteter og vaner på nasjonalt nivå. NINA har bidratt med utarbeiding av spørsmål knyttet til motivasjon og aktiviteter. NINA har også stått for en vesentlig del av finansieringen av undersøkelsen.

Opprinnelig var det FRIFOs intensjon at undersøkelsen skulle sampubliseres mellom MMI og NINA. Dette har av ulike grunner ikke latt seg gjøre. Etter at undersøkelsen var gjennomført, ble det klart at det var behov for ytterligere dokumentasjon i tillegg til rapportene fra MMI og Vaagbø som etter vår mening gir et tilstrekkelig bilde av datamaterialet. Direktoratet for naturforvaltning og Miljøverndepartementet har finansiert arbeidet med denne rapporten.

Trondheim, juni 1994.

Jørund Aasetre, Jo Kleiven og Bjørn P. Kaltenborn.

Innhold.

Sammendrag	3
Abstract	3
Forord	4
Innhold	5
1. Bakgrunn og teoretisk grunnlag	6
1.1. Formål med undersøkelsen:	6
1.2. Forskning på friluftsliv	6
1.3. Motivasjon for friluftsliv	7
2. Metode	10
2.1. Design og utvalg	10
2.2. Spørreskjema	10
2.2.1. Friluftslivs- og fritidsaktiviteter	10
2.2.2. Motivasjon for friluftsliv	11
2.2.3. Andre forhold	12
3. Friluftslivsaktiviteter og atferdsmønster	13
3.1. Deltagelse i friluftslivsaktiviteter	13
3.2. Aktivitetsmønster	14
3.3. Turfølge	17
3.4. Utvikling over tid for friluftslivsaktivitetene	19
3.5. Er friluftslivsvanene i Norge spesielle sammenlignet med andre land	20
4. Motivasjon for friluftslivet	22
4.1 Seks motivasjonsfaktorer for friluftsliv	22
4.2 Gruppeforskjeller i motivasjon	26
4.3 Motivasjon og aktivitetsmønster	35
5. Organisering av friluftslivet	37
5.1 Organisasjonenes rolle	37
5.2 Det offentliges rolle	40
6. Andre forhold	43
6.1. Preferanser for skiløyper	43
6.2. Forholdet fritid kontra arbeid	44
6.3. Mosjon og fysisk form	45
6.4. Helsetilstand	45
6.5. Søvnproblemer og beroligende midler	46
6.6. Hilsing i naturen	46
6.7. Hvorfor gå i naturen	47
7. Diskusjon	48
8. Referanser	52

1. Bakgrunn og teoretisk grunnlag

1.1. Formål med undersøkelsen:

Denne undersøkelsen har flere formål. For det første gir den en oversikt over landsomfattende rekreasjonsmønstre, og er således et bidrag til forståelsen av tidsserier og trender i befolkningens fritidsbruk av natur. For det andre kartlegger undersøkelsen en del grunnleggende motiver for friluftsliv på et nasjonalt plan. Tidligere er slike målinger kun gjennomført på populasjoner i mindre geografiske områder i Norge. For det tredje dekker undersøkelsen en del forhold knyttet til organisasjoner, det offentliges rolle og helse som det var særlig interesse for å få dokumentert i tilknytning til Friluftslivets år 1993.

Rapporten omfatter nordmenns fritidsbruk av natur i løpet av året 1992. Resultatene bygger på en landsomfattende undersøkelse og beskriver grove mønstre i befolkningens bruk av naturområder i fritiden. Undersøkelsen er av deskriptiv karakter og forsøker ikke å tematisk definere friluftsliv som den ene eller andre type aktivitet. Vårt utgangspunkt er at befolkningens bruk av fritid utendørs er et komplekst og tildels uoversiktlig fenomen. Skal man kunne forvalte fritidsbruk av natur og følge med i de faktiske endringer som skjer i tidsbruk og arealanvendelse, er det nødvendig med mest mulig kontinuerlige data på høyere geografiske nivåer. Denne og lignende undersøkelser har som sin primære oppgave å danne et mest mulig korrekt bilde av fritidsatferdsmønstre i naturomgivelser i tid og rom som et grunnlag for andre typer av forskning omkring friluftsliv.

1.2. Forskning på friluftsliv

Forskning på friluftsliv/rekreasjon/turisme er et felt som favner meget vidt. Rekreasjonsforskning er ingen egen akademisk disiplin, men en anvendelse av primært samfunnsfaglige teorier og metoder på en side av samfunnslivet. Friluftslivsforskningen er motivert dels av økonomiske, dels av politiske behov og dels av forvaltningsmessige behov. Forskningens opphav ligger i det store behov mange land fikk for å forvalte økende bruk av naturområder i etterkrigstiden. Med tiden har flere fagmiljøer også utviklet en interesse for å forstå fenomenet friluftsliv bedre. Begrepet "friluftsliv" er både verdiladet, upresist og sammensatt. Begrepet rører ved både økonomiske, kulturelle, sosiale, politiske og forvaltningsmessige interesser. Dette tatt i betraktning er det ikke merkelig at det er vanskelig å finne en definisjon som tilfredstiller alle.

Som de fleste andre samfunnsfenomener kan også friluftsliv defineres enten objektivt eller subjektivt. Objektivt kan friluftsliv/rekreasjon sees som den tiden vi har til disposisjon etter arbeid. Subjektivt er rekreasjon en personlig og individuell sinnstilstand. Et vesentlig poeng her er at i forskningssammenheng vil det aldri være tilstrekkelig med én allmenngyldig definisjon av friluftsliv. Vi vil til enhver tid ha behov for ulike definisjoner og beskrivelser av fenomenet friluftsliv, alt avhengig av hvilket perspektiv, metodikk og formål som styrer forskningen. Internasjonalt bygger rekreasjonsforskningen nå på en 40-årig historie. I Norge har vi i de senere år begynt å bygge opp en tradisjon på feltet. Norsk litteratur er omfattende og rik på intuitivt baserte beskrivelser av friluftsliv. Forskningsmessig begynner vi nå også å få de første forsøkene på mer helhetlige oppsummeringer og synteser av det store antallet enkeltarbeider som har vært gjort i senere år. Arbeidene viser det store spennet i perspektiver og metoder som er nødvendig for å favne feltet (Kaltenborn & Vorkinn 1993, Nedrelid 1993).

I undersøkelser av denne typen er det nødvendig å anvende et mest mulig nøytralt og empirisk basert friluftslivsbegrep. Formålet er først og fremst å kvantifisere atferd i tid og rom. Følgelig må en lang rekke aktiviteter med ulike formål og ideologi inkluderes i målingene i undersøkelsen uten at man nødvendigvis tar stilling til innholdet eller ønskeligheten av aktivitetene. En viss avgrensning er likevel nødvendig. Friluftsliv defineres her som fysiske aktiviteter utført i fritiden i naturpregede områder.

1.3. Motivasjon for friluftsliv

Teoretisk bakgrunn

Et sentralt spørsmål i den internasjonale friluftslivsforskningen har vært hvorfor folk driver med forskjellige slags friluftsliv, hva *motivasjonen* er for dette mangfoldet av aktiviteter (Se f.eks. Driver 1976, Brown et al. 1978, Driver & Brown 1978, Kelly 1981, eller Driver et al. 1991). Også her i landet har man vært opptatt av dette, både i den spesielle friluftslivsforskningen (Kaltenborn 1993a og b) og i den mer generelle fritidsforskningen (Dølvik & al. 1987, Haukeland 1993). Det har også vært påpekt at det trolig ligger ulike *sosiale normer* bak forskjellige deler av det norske friluftslivet (Kleiven 1993), og disse normene kan selvsagt også forstås som motivasjonsfaktorer.

Innen rekreasjonsforskningen finnes det imidlertid en lang tradisjon med forskning på motivasjon for å delta i rekreasjonsaktiviteter. Rekreasjonsforskningen støtter seg her i hovedsak på teorier om menneskelig motivasjon som sier at ytre atferd kan forklares ved å analysere determinanter for motivasjon. Disse kalles gjerne forventningsteorier, og bygger på en hypotese om at ulike former for menneskelig atferd reflekterer utilfredstilte behov (Lawler 1973, Fishbein & Ajzen 1975, Ajzen & Fishbein 1980, Ajzen 1985). Man utøver med andre ord friluftsliv for å dekke et eller flere opplevde behov. Menneskelig atferd fører til ulike utkommer, hvorav noen er målet i seg selv, mens andre er midler for å oppnå noe annet (Lawler 1973). Menneskelig atferd kan føre til en lang rekke psykologiske effekter, eller utkommer som glede, angst, ro, økt eller redusert selvtillit, kontakt med andre, økte kunnskaper, osv.

I følge forventningsteorier er friluftsliv eller rekreasjon en prosess hvor utøveren er eller blir motivert til å delta i aktiviteter som utøveren forventer vil gi ulike typer av ønskede opplevelser og utkommer eller goder. Friluftsliv betraktes med andre ord som en forholdsvis målrettet og bevisst form for menneskelig atferd for å realisere ulike behov. Valg av rekreasjonsform er i følge disse teoriene en funksjon av fire forhold: 1) oppfatninger om konsekvenser eller goder av å velge en spesifikk rekreasjonsform eller aktivitet, 2) styrken i oppfatningene om utkommer, 3) en vurdering av ønskeligheten av disse utkommene, og 4) oppfatninger om andres vurderinger av ens egne valg og hvor viktig det er å tilpasse seg andres oppfatninger. Forventningsteoriene legger stor vekt på å kunne forutsi atferd, og er opptatte av spesifikke konsekvenser av friluftsliv/rekreasjonsatferd, og har følgelig bidratt til å konseptualisere rekreasjonsatferd som positive eller fordelaktige utkommer for utøverne (Driver et al. 1991).

Utkommer og goder

I rekreasjonsforskningen har man vært mest opptatt av de typer av utkommer som representerer goder og som forvaltningstiltak kan ha innflytelse på. Forskningen har arbeidet intenst med å kvantifisere og beskrive mønstre av utkommer eller goder på en objektiv måte (Driver et al. 1991).

Begrepet goder har i litteratur innen ressursforvaltningslitteraturen to vanlige betydninger. Den første betydningen henspiller på en **økonomisk forståelse** av begrepet som økonomisk gevinst, da uttrykt i pengeverdi. Den andre betydningen er den som reflekteres i

dagligtale med ord som utbytte gevinst m.m. En kan uttrykke denne betydningen som en **endring som vurderes fordelaktig**, eller en **forbedret situasjon** for et individ, en gruppe, et samfunn eller en annen relevant enhet. Den økonomiske betydningen av goder er egentlig den pengemessige verdsettingen av denne andre betydningen av goder (Driver et al. 1991). De goder som friluftsliv gir kan være knyttet til samfunnet som helhet (eksempelvis knyttet til økonomisk gevinst), sosialt (som økt familiesamhold) eller personlig (bedret fysisk helse, bedret selvtilit eller reduksjon av stress).

Operasjonalisering og måling av motivasjon

Målinger av slike goder eller fordelaktige endringer kan inndeles i fysiologiske mål, med sosiologiske mål eller psykologiske mål (Driver, Tinsley, Manfredo 1991). For å måle viktigheten av ulike psykologiske goder er det utviklet to måleinstrumenter: Recreation Experience Preference Scale (REP) og Paragraphs About Leisure (PAL) (Driver, Tinsley, Manfredo 1991). REP skalaene beskriver psykologiske domener som er sentrale i opplevelser knyttet til rekreasjon. Hvert domene består av flere ledd eller dimensjoner som karakteriserer ulike sider av samme domene. Hver skala, eller domene er et resultat av konseptuell, empirisk og statistisk testing. Skalaene i figur 1 har alle vist seg å ha gode statistiske egenskaper (målt gjennom korrelasjoner mellom enkeltledd i samme skala, Cronbachs alfa for skalaenes reliabilitet, og lave korrelesjoner (uavhengighet) mellom de ulike skalaene).

REP skalaene er utviklet over en tyveårs periode, og har nå bare i Nord-Amerika blitt testet i mer enn 50 uavhengige studier. I tillegg er de anvendt både i Norge og i andre land. Flere studier har spesifikt testet skalaenes egenskaper (se f.eks. Tinsley et. al. 1982, Graefe et al. 1981, Manfredo 1984, Williams et al. 1988), og Driver med flere (1991) konkluderer med at skalaene har god validitet og reliabilitet. Selv om det naturligvis er behov for videre testing under norske forhold, må REP skalaene sies å representere et solid metodeinstrument i rekreasjonsforskningen.

Figur 1. Skalaer for rekreasjonspreferanser (motivasjon) og psykologiske domener (etter Driver et. al. 1991).

1. Oppleve naturen
A. Landskap
B. Generell naturopplevelse	10. Være sammen med hensynsfulle mennesker (sosial trygghet)
2. Fysisk form/mosjon	11. Oppnåelse/stimulering
A. Styrke selvtillit
B. Sosial anerkjennelse
C. Utvikle ferdigheter
D. Teste kompetanse
E. Søke spenning
F. Utholdenhet
G. Fortelle andre
3. Redusere spenning
A. Spennings utløsning
B. Roe ned mentalt
C. Unnslippe for mange oppgaver
D. Unnslippe daglige rutiner	12. Fysisk hvile
4. Unnslippe fysiske stressfaktorer

A. Stillhet/ensomhet
B. Være i fred
C. Unnslippe store menneskemengder
D. Unnslippe bråk | 13. Lære/lede andre
A. Lære/dele ferdigheter
B. Ledet andre |
| 5. Læring utendørs
A. Generell læring
B. Utforskning
C. Lære geografien i et område
D. Lære om naturen | 14. Risiko taking |
| 6. Dele like verdier
A. Være sammen med venner
B. Være sammen med mennesker med de samme verdiene | 15. Risiko reduksjon
A. Risiko moderering
B. Risiko forhindring |
| 7. Uavhengighet
A. Uavhengighet
B. Autonomi
C. Ha kontroll | 16. Møte nye mennesker
A. Møte nye mennesker
B. Observere andre mennesker |
| 8. Familie forhold
A. Familie bånd
B. Unnslippe familie | 17. Kreativitet |
| 9. Introspeksjon
A. Åndelig
B. Personlige verdier | 18. Nostalgi |
| | 19. Passende temperaturer |

2. Metode

2.1. Design og utvalg

Undersøkelsen gjør bruk av et surveydesign, og er representativt på landsnivå for befolkningen over 15 år. Datainnsamlingen ble utført av Markeds- og Mediainstituttet a.s. (MMI) som ledd i deres månedlige "omnibusundersøkelse". Intervjuene fant sted i perioden 18. til 24. august 1992. I alt ble 1079 personer over 15 år oppsøkt og intervjuet i sine egne hjem.

Resultatene i undersøkelsen er vektet etter kjønn, alder og handelsfelt slik at totaltallene er riktig med hensyn på disse kriteriene.

2.2. Spørreskjema

2.2.1. Friluftslivs- og fritidsaktiviteter

I undersøkelsen var det et spørsmål som gikk på antallet ganger en siste året hadde utøvet ulike friluftslivs- og fritidsaktiviteter. Spørsmålet inneholdt en liste på tilsammen 44 aktiviteter, hvorav 27 var friluftslivsaktiviteter. De 17 øvrige aktivitetene danner et vidt spekter av ulike fritidsaktiviteter. I spørsmålet ble det spurt om alle friluftslivsaktivitetene før det ble spurt om andre fritidsaktiviteter. De ulike aktivitetene ble valgt ut fra tidligere landsomfattende undersøkelser. På grunn av manglende standardisering var det ikke mulig å oppnå full sammenlignbarhet med tidligere undersøkelser. I undersøkelsen ble følgende intervaller benyttet for å måle hvor ofte folk utøvde de enkelte aktivitetene: "Ingen", "1-2", "3-9", "10-39" og "40+". I tillegg var det også en "vet ikke" kategori. Følgende aktiviteter var med i spørsmålet (rekkefølgen i listen tilsvarer rekkefølgen i spørsmålet):

Friluftslivsaktiviteter

1. Gått skiturer under 1 mil	10. Jaktet på storvilt	19. Drevet med fjellklatring
2. Gått turer i skog og mark under 1 mil.	11. Jaktet på småvilt	20. Drevet med ridning
3. Gått fotturer lengre enn 1 mil	12. Seilt på seilbrett	21. Gått på skøyter ute
4. Gått skiturer lengre enn 1 mil	13. Seilt med båt	22. Badet utendørs
5. Kjørt alpint	14. Padlet i kajakk eller kano	23. Solt seg, tatt solbad
6. Gått tur i offentlig park	15. Vært ute i motorbåt	24. Deltatt i orientering- eller terrengløp
7. Fisket i sjøen	16. Dratt på sykkel i skog og mark	25. Vært på løpe- joggetur i naturomgivelser
8. Fisket i ferskvann etter laks eller sjøørret	17. Syklet på vei /gate	26. Drevet med naturstudier
9. Fisket i ferskvann forøvrig	18. Drevet med dykking	27. Vært på bærtur/sopptur

Andre fritidsaktiviteter

28. Gått på kino	30. Gått på dans/diskotek	32. Deltatt i privat fest eller selskap
29. Vært tilskuer på idrettsarrangement	31. Besøkt restaurant, kafe o.l.	33. Vært i teater eller opera

Forts. neste side.

Forts. fra forje side.

34. Vært på konsert med klassisk musikk	38. Vært på festival med tradisjonsmusikk	42. Deltatt i kor, orkester, korps, spelemannslag
35. Vært på jazz- eller blueskonsert	39. Vært på kunstutstilling	43. Drevet med kunstnerisk virksomhet som skrijving, maleri, skulptur, (en rekke kunstformer nevnes)
36. Vært på viseaften	40. Vært på museum	44. Drevet med hobbyer som f.eks. foto, frimerker
37. Vært på popkonsert	41. Vært på gudstjeneste eller religiøst møte	

2.2.2. Motivasjon for friluftsliv

Målingene av motivasjon, eller grunner for å gå på tur er delvis basert på REP skalaene (Driver et. al. 1991) og dels på nye spørsmål. Det komplette batteriet av REP-skalaer er meget omfattende og inneholder 43 underskalaer som måler ulike goder som kan søkes oppnådd ved å utøve friluftsliv (outdoor recreation). Fra et metodisk og testteoretisk synspunkt hadde det vært ønskelig å bygge motivspørsmålene i sin helhet på kjente skalaer, men dette var av ulike grunner ikke mulig. Ideelt sett skulle motivasjonsskalaene ha vært validert mot andre spørsmål i undersøkelsen, men dette lot seg ikke gjøre etter som innholdet i resten av undersøkelsen ikke ble utarbeidet med dette som formål.

Det ble stilt 18 spørsmål om hvilke grunner folk hadde til å gå på tur. Hvert spørsmål nevner en grunn, og skjemaet gir fem svaralternativer: *Meget viktig*, *Ganske viktig*, *Litt betydning* og *Helt uten betydning*, og *Vet ikke*.

De 18 grunnene i spørsmålene var:

1. Komme ut i frisk natur, vekk fra støy og forurensning
2. Oppleve naturens stillhet og fred
3. Få trim og bli i bedre fysisk form
4. Ta seg ut og kjenne at en blir skikkelig sliten
5. Plukke bær eller sopp
6. Fiske
7. Gå på jakt
8. Samle ved
9. Oppleve fugle- og dyreliv
10. Oppleve blomster og trær
11. Være sammen med familien
12. Være sammen med venner
13. Komme bort fra mas og stress
14. Lete etter poster eller finne fram i ukjent terreng
15. Oppleve spenning ved å bestige topper eller gå i krevende eller farlig terreng
16. Sette sine evner til å mestre vanskelige eller slitsomme situasjoner på prøve
17. Oppleve storheten i Guds skaperverk
18. Komme i kontakt med naturens sjel og mystikk

Spørsmålene 1 - 4 og 9 - 13 er oversettelser med noe tilpasninger til norsk språkdrakt fra de amerikanske REP-skalaene (Driver et al. 1991). Spørsmålene 5 - 8, 14 og 16 tar utgangspunkt i problemstillinger fra FRIFOs forskningskomite (Vaagbø 1993), mens

spørsmålene 15, 17 og 18 bygger på domene i REP skalaene, men er gitt en annen språklig utforming enn det som er vanlig ved bruk av REP skalaene.

Noen kommentarer til bruken av spørremetoder kan kanskje være på sin plass her. Et viktig punkt i den samfunnsfaglige metodelitteraturen er at slike metoder bare gir pålitelige resultater dersom respondenten faktisk har tilgang til den informasjonen vi spør om, og selv vil snakke om den på den måten som undersøkelsen legger opp til. Som Cannell & Kahn (1968, s. 535-536) sier, spørremetoden forutsetter at respondenten "... has the information in conscious form, clearly conceptualized in the terms used by the interviewer." De samme forfatterne peker på at denne forutsetningen bare kan oppfylles dersom respondenten selv kjenner problemstillingen fra før, og selv bruker de ord og begreper som brukes i måten man spør på. "Problems of language, vocabulary and sophistication are involved; differences in social class, subculture, and region are also implicated" (Op. cit., s.536).

Det kan selvsagt være en fare for at enkelte ord og vendinger som er blitt brukt her, kan innebære visse "demand characteristics" (Orne 1962, Rosenthal 1966, Rosenthal & Rosnow 1969). Vi kan likevel ikke gå nærmere inn på dette problemet her, men forutsetter at MMI har kontrollert for slike problemer i sitt forarbeide til undersøkelsen.

2.2.3. Andre forhold.

Intervjuguiden som ble benyttet i undersøkelsen inneholdt også en rekke andre spørsmål. Disse kan deles i følgende grupper:

- Sosio-demografiske bakgrunnsvariabler som alder, kjønn, inntektsforhold, husholdningstype, barn utdannelse, arbeid, partitilhørighet, boligforhold m.m.
- Forhold angående friluftslivsorganisasjoner og idrettslag.
- Enkelte spørsmål angående helsetilstand og livsstil.
- Kunnskap og holdning til det offentliges rolle i tilretteleggingen av friluftslivet
- Andre forhold som turfølge og holdninger til tilretteleggingsgraden av skiløyper.

3. Friluftslivsaktiviteter og atferdsmønster.

3.1. Deltagelse i friluftslivsaktiviteter

Av de aktivitetene som det ble spurt var "turer i skog og mark under 1 mil" den mest utbredte. Andre aktiviteter med høy deltagelse var "solbad", "badet utendørs", "sykklet på vei/gate", "vært ute i motorbåt" og "gått tur i offentlig park". En tilsvarende undersøkelse fra 1989 viser et lignende mønster (Kaltenborn 1993c). Der hadde en også med aktiviteten "korte spaserturer", som også var den mest utbredte aktiviteten. De følgende tre mest utbredte aktivitetene deretter var solbad, fotturer i skog og mark og badet utendørs. Deltagelsen i fotturer i skog og mark ble angitt som noe lavere i undersøkelsen fra 1989, noe som kan ha sammenheng med at en der også hadde svaralternativet korte spaserturer. Se tabell 1.

Tabell 1. Utøvelse av fritidsaktiviteter.

	Andel utøvere (i prosent)	Gjennomsnitt antall ganger.	Gjennomsnitt for utøverne
Gått turer i skog og mark under 1 mil	79	15,3	19,2
Solt seg, tatt solbad	77	14,3	18,6
Badet utendørs	69	9,7	14,2
Sykklet på vei/gate	60	17,7	29,6
Vært ute i motorbåt	59	6,4	10,9
Gått tur i offentlig park	51	4,9	9,4
Fisket i sjøen	45	5,0	11,0
Vært på bærtur/sopptur	45	2,6	5,9
Fotturer lengre enn 1 mil	42	4,7	11,3
Skiturer under 1 mil	42	3,4	8,0
Vært på løpe-, joggetur i naturomgivelser	33	6,1	18,5
Fisket i ferskvann forøvrig	27	2,8	10,1
Sykkeltur i skog og mark	27	2,6	9,6
Skiturer lengre enn 1 mil	24	2,0	8,2
Kjørt alpint	21	1,9	9,0
Fisket i ferskvann etter laks eller sjørret	20	1,6	8,0
Seilt med båt	11	0,6	5,7
Gått på skøyter ute	10	0,6	6,3
Drevet med naturstudier	9	0,8	9,7
Padlet i kajakk eller kano	9	0,4	4,8
Jaktet på småvilt	6	0,6	8,8
Seilt på seilbrett	5	0,2	5,3
Drevet med ridning	4	0,3	8,1
Deltatt i orienterig- eller terrengløp	4	0,3	6,8
Jaktet på storvilt	3	0,3	8,3
Drevet med dykking	2	0,3	11,6
Drevet med fjellklatring	1	0,1	4,6

I spørreskjemaet var spørsmålet utformet med faste svaralternativ, hvor alternativene var hyppighets-intervaller. Det øverste intervallet var 40 eller flere ganger. For å kunne få gjennomsnittstall måtte det derfor gjennomføres en estimering av antall turer. Den beregningsmetoden som ble brukt er utviklet av SSB (Faye & Herigstad 1984). Det vil være knyttet en viss usikkerhet til en slik estimering, men metoden gir mulighet til å beregne gjennomsnittlig antall turer for befolkningen eller grupper av befolkningen.

Ser en på gjennomsnittstallene for befolkningen som helhet ser en at utbredte aktiviteter også i gjennomsnitt blir utøvet hyppigst. Ved denne beregningsmåten kommer likevel "syklet på vei/gate" først foran andre mer utbredte aktiviteter. Ser en på antallet turer blant utøverne av de enkelte aktivitetene finner en et tilsvarende mønster. Også her er "syklet på vei/gate" det som utøvest hyppigst, fulgt av "korte turer i skog og mark" og "solbad". "Løpe-, joggeturer i naturomgivelser" er også en aktivitet som av deltagerne blir utøvet relativt ofte.

3.2. Aktivitetsmønster

Som vi har påpekt tidligere, er det først og fremst mangfold og kompleksitet som preger nordmenns ferie- og fritidsaktiviteter (Kleiven 1992 & 1993). Forsøk på å si noe samlende og enkelt gir lett overforenklinger, som overser eller utelater viktige forhold.

Vi kan likevel ikke slå oss til ro med at alt er like viktig som alt annet i dette mangfoldet, men en må se etter mønstre og sammenhenger i det sammensatte og rikholdige bildet. Innen markedsføringen kaller en dette for *segmentering*, og forsøker å identifisere grupper som har såvidt like bruksmønstre, kjøpevaner eller ønsker i en markedsammenheng at likhetene kan være praktisk nyttig for markedsføring eller forvaltning.

Både i utlandet (Hawes 1977, Beard & Ragheb 1983, Smith 1990) og i Norge (Haldorsen 1981, Kaltborn 1991, Kleiven 1992) har *faktoranalyse* vært brukt til å identifisere viktige mønstre i ferie- og fritidsatferd. Vi ønsker derfor også å bruke denne teknikken i vår sammenheng.

I denne sammenhengen kan det være et problem at data fra spørsmålene hvor mye tid man har brukt på friluftaktiviteter må forstås som ordinaldata, da det ikke er lik avstand mellom de fem svarkategoriene (*Ingen tid, 1-2 dager, 3-9 dager, 10-39 dager og 40 dager eller mer*). Dette legger i *prinsippet* begrensninger på hvilke analyseformer som kan brukes. Mange forskere (bl.a. Glass et al. 1972, Levy 1980) har imidlertid vist at brudd på denne forutsetningen sjelden har særlig alvorlige konsekvenser for resultatene, og det er derfor blitt relativt vanlig i samfunnsforskningen å se mer *praktisk* på dette problemet. I mange arbeider har man derfor tillatt seg å bruke eksplorerende faktoranalyser på ordinaldata, selv om denne teknikken egentlig forutsetter data på intervallnivå uten større skjevheter i fordelingen. Disse problemene må likevel selvsagt tas med i betraktning når sikkerheten i konklusjonene skal vurderes.

Vi tillater oss imidlertid å kjøre en vanlig, eksplorerende faktoranalyse på materialet (Varimax rotasjon, faktorer med egenverdier $> 1,0$), og finner da at de 27 friluftaktivitetene samler seg i åtte faktorer. Samlet andel forklart varians er 54,8%. Det viser at faktorløsningen tar vare på en betydelig del av variansen i materialet, og vi vurderer dette som tilfredsstillende for en eksplorerende analyse av dette slaget. Tabell 2 viser resultatene av denne analysen.

I den første faktoren finner vi de litt krevende turene, og i den andre faktoren alle aktiviteter som har med *båtliv* og *fiske* å gjøre.

Faktor tre er kanskje litt mindre klar, og inneholder *padling*, *sykling* og *løpe/joggetur*. For løpe/joggeturenes vedkommende kan vi imidlertid merke oss at aktiviteten også er svært nær ved å høre hjemme i den første faktoren.

Høystatus-aktiviteter kan være et passende navn på faktor fire, hvor *seiling*, *alpinsport* og *ridning* lader høyest. Også *gått på skøyter ute* kommer relativt høyt her, men denne aktiviteten lader nesten like høyt på faktor tre.

Småturer og sol/bad synes å være en rimelig oppsummering av faktor fem, som tydelig innebærer mindre krevende turer enn dem vi fant i den første faktoren. Her kan vi merke oss at *turer i skog og mark < 1 mil* lader høyt både på faktor en og på faktor fem. Dette kan skyldes at skog/mark-turer på under en mil kan være så mangt, og at bare de korteste av disse turene hører hjemme i faktor fem.

Den sjette faktoren har tydelig med *jakt å gjøre*, mens *naturstudier* og *bær/sopptur* lader høyt på faktor sju.

Den siste faktoren kan vi foreløpig kalle *høyrisk-aktiviteter*, med *fjellklatring* og *dykking*. Som vi skal se senere, er det imidlertid ikke sikkert at dette er et dekkende navn for denne aktivitetsgruppen.

De grove trekkene i dette mønsteret synes både forståelige og rimelige, selv om ikke alle aktiviteter har latt seg innordne i en bestemt faktor på en enkel måte. Det slår oss også at modellen har mye til felles med tidligere analyser av mønstre i norske fritids- og friluftslivs-aktiviteter (Kleiven 1992, Gåsdaal 1992). Vi vurderer derfor det samlede mønstret som et brukbart grunnlag for videre arbeid, til tross for enkelte overraskende detaljer.

Tabell 2. Faktoranalyse av 27 friluftaktiviteter.

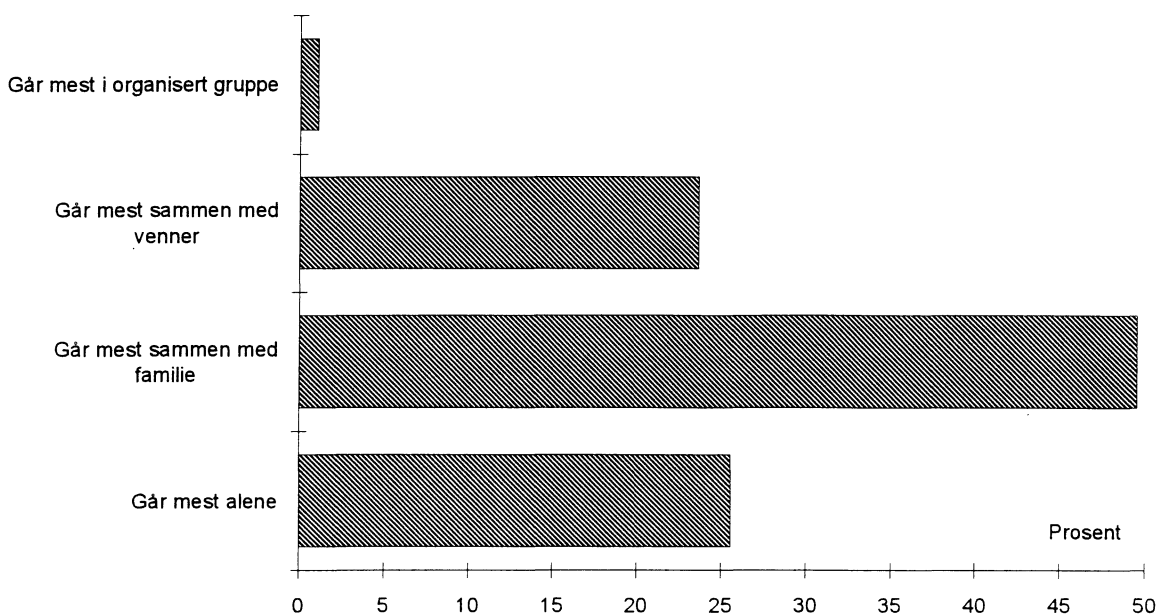
	FAKTORER							
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
	Ski, langtur, orient.	Båt og fiske	Padle, sykkel, jogg	Høy- status akt.	Små- tur, sol/ bad	Jakt	Natur- stud., bær/sopp	Høy- risk. akt.
Gått skiturer >1 mil	0,81	0,15	0,13	0,11	0,04	-0,05	0,09	0,04
Gått skiturer <1 mil	0,73	0,22	0,09	0,21	0,12	-0,05	0,12	0,01
Gått fotturer >1 mil	0,57	0,06	0,18	-0,11	0,26	0,21	0,06	0,18
Deltatt orientering/ terrengløp	0,39	-0,10	0,32	0,05	-0,13	0,11	0,07	-0,08
Fiske ferskvann etter laks/sjørret	0,21	0,72	0,03	-0,01	-0,12	0,15	-0,11	0,10
Fiske ferskvann forøvrig	0,30	0,71	-0,02	-0,05	-0,11	0,09	-0,07	0,05
Fiske i sjøen	-0,10	0,70	0,16	0,05	0,24	0,06	0,26	0,02
Vært ute i motorbåt	-0,07	0,58	0,20	0,16	0,39	0,08	0,21	0,04
Padlet i kajakk eller kano	0,05	0,07	0,61	0,14	-0,11	0,18	-0,03	0,04
Dratt på sykkel i skog og mark	0,12	0,05	0,60	-0,05	0,24	-0,19	0,13	0,14
Syklet på vei/gate	0,20	0,14	0,57	-0,02	0,22	-0,17	0,00	0,07
Løpe/joggetur i naturomgivelser	0,43	0,02	0,51	0,09	0,21	0,12	-0,08	-0,01
Seilt på seilbrett	0,03	0,01	-0,01	0,69	-0,04	0,05	0,01	0,28
Seilt med båt	0,10	-0,04	0,04	0,65	0,08	-0,15	0,20	0,02
Kjørt alpint	0,16	0,20	0,29	0,54	0,10	-0,08	-0,29	0,04
Drevet med ridning	-0,02	-0,06	-0,05	0,43	0,20	0,17	0,05	0,12
Gått på skøyter ute	0,02	0,09	0,36	0,41	0,05	0,04	0,01	-0,20
Solt seg, tatt solbad	0,26	0,00	-0,08	0,16	0,73	-0,03	-0,14	-0,09
Badet utendørs	0,19	0,14	0,21	0,34	0,65	0,01	-0,11	-0,03
Gått tur i offentlig park	-0,18	-0,08	0,24	0,01	0,48	-0,03	0,23	0,09
Gått turer i skog og mark < 1 mil	0,36	0,12	0,18	-0,24	0,42	0,17	0,31	0,19
Jaktet på storvilt	-0,04	0,07	0,02	0,02	0,04	0,81	0,08	-0,01
Jaktet på småvilt	0,23	0,33	-0,04	-0,01	-0,06	0,66	-0,10	0,03
Drevet med naturstudier	0,05	-0,02	0,08	0,17	0,00	-0,07	0,70	-0,06
Vært på bær/sopptur	0,36	0,16	-0,10	-0,07	-0,01	0,12	0,62	-0,03
Drevet med fjellklatring	0,13	0,09	-0,03	0,09	0,01	-0,13	-0,02	0,77
Drevet med dykking	-0,04	0,06	0,16	0,19	0,00	-0,16	-0,06	0,69
Eigenverdi	2,55	2,23	1,96	1,95	1,92	1,46	1,39	1,34
% forklart varians	9,45	8,24	7,27	7,23	7,13	5,39	5,15	4,98

3.3. Turfølgje

De som går på tur i skog og mark (80% av utvalget) ble spurt om hvilke samværsformer som er vanligst for dem når de går på tur. Blant disse var det halvparten som går mest sammen med **familien**. Videre var det 24% som gikk mest sammen med **venner**. Få gikk mest i organisert turgruppe (1%), mens 26% gikk mest **alene**.

Dette funnet viser stor overenstemmelse med tidligere forskning (Kaltenborn & Vorkinn 1993). Friluftsliv er for flertallet en sosial aktivitet som en vanligvis utøver sammens med familie og/eller venner. Også tidligere undersøkelser viser at få utøver friluftsliv i organiserte grupper.

Figur 2. Turfølgje på turer i skog og mark.

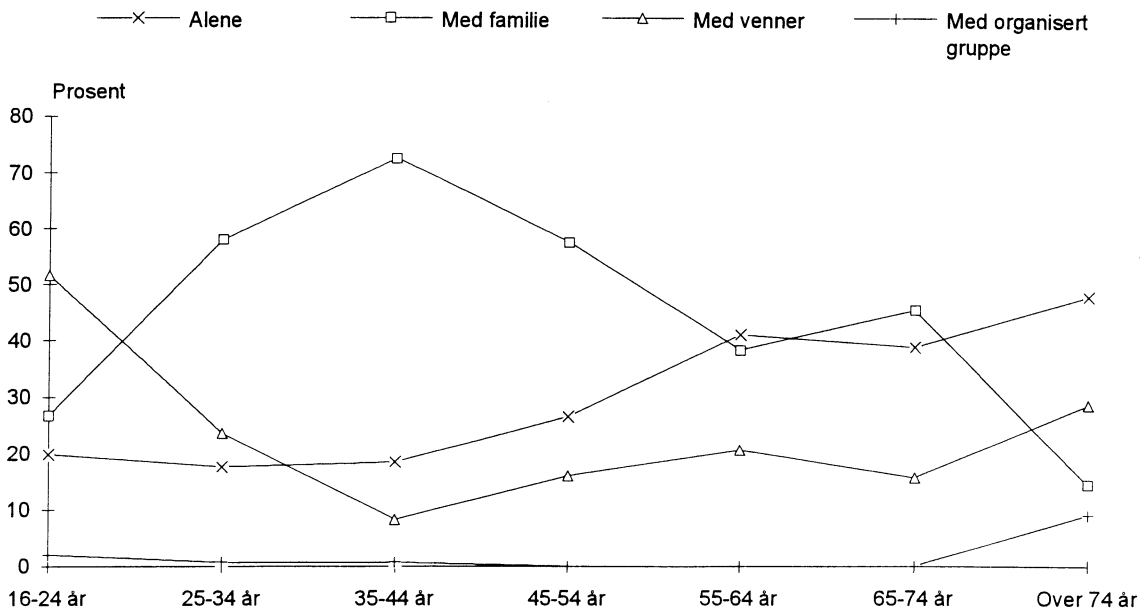
Turfølge varierer mellom ulike aldersgrupper. Vi fant ved hjelp av kji-kvadrat en signifikant samvariasjon mellom alder og turfølgje ($X^2 = 153,8$; $DF = 12$; $p = 0,000$). Forholdet mellom alder og turfølgje er vist i figur 3. Av figuren kan en se at andelen som går på tur med **familien** er høyest for aldersgruppen 35-44 år. Andelen er lavest for de yngste og de elste aldersgruppene. Andelen som går sammen med **venner** er høyest i den yngste aldersgruppen. Andelen er lavest for de midlere aldersgrupper, men øker svakt igjen blant de elste. Andelen som går **alene** er relativt lav for de unge og midlere aldersgruppene, og øker til et maksimum blant de eldste.

Ikke uventet er det også en signifikant samvariasjon mellom hvem en går på tur sammen med og sivilstand ($X^2 = 209,76$; $DF = 6$; $p = 0,000$). Som en kan forvente er andelen som går sammen med familien meget høy blant de som er gifte, mens relativt flere av de ugifte og tidligere gifte går mest alene eller sammen med venner. Se figur 4.

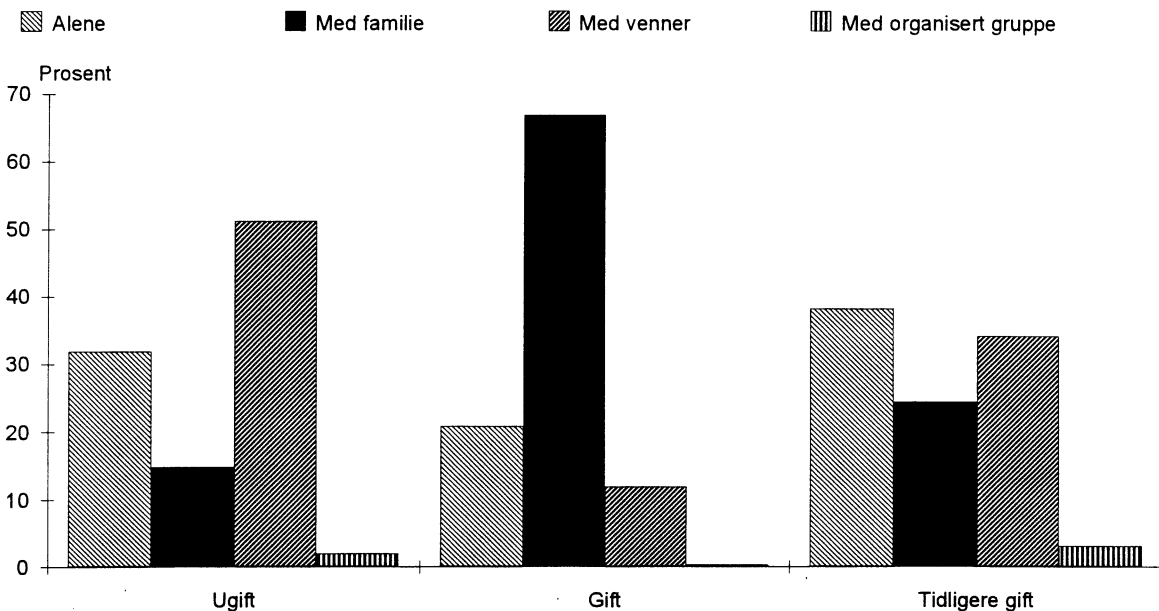
Sammenhengen mellom alder, sivilstand og turfølgje er forhold som er i overenstemmelse med "*Personal community theory*" (Walmsley & Lewis 1984). Denne teorien fremhever at individuelle rekreasjonspreferanser blir påvirket av de personene en har i omgangskretsen.

Samtidig har flere påpekt at ulike grupper påvirker enkeltindividene i ulike faser av livet. Rapoport & Rapoport (1975) har inkorporert dette i en enkel modell over livssyklus-påvirkning på rekreasjonsvalg. Dette setter også samvariasjonen mellom alder, sivilstand og turfølgje i et samlet mønster, da det i en livssyklus er ulike faser hvor siviltilstanden varierer. Gjennom livet vil det også kunne være andre forhold enn sivilstand som påvirker valg av turfølgje (eks. antall barn).

Figur 3. Forholdet turfølgje og alder.

Figur 4. Forholdet turfølgje og sivilstand.

3.4. Utvikling over tid for friluftslivsaktivitetene.

Landsomfattende undersøkelser av befolkningens fritidsbruk av natur har vært gjennomført i ca. tyve år mer eller mindre systematisk. Undersøkelsene har nyttet noe ulike metodikk og angrepsvinkel (oppsøkende intervjuer, telefonintervjuer, dagbøker) og direkte sammenligninger over tid er bare delvis mulig. Det er ikke mulig å foreta nøyaktige vurderinger av trender for alle typer av aktiviteter, og i mange tilfeller ligger endringer i aktivitetsomfang fra år til år innenfor den statistiske usikkerheten i undersøkelsesdesignet. Det er viktig å understreke at de landsomfattende undersøkelsene først og fremst er egnet til å beskrive omfanget av en del friluftslivsaktiviteter og at de beskriver sammensatte og grove mønstre i befolkningens bruk av fritid utendørs. De fleste av disse undersøkelsene sier lite eller ingen ting om hvor (eksakte lokaliteter) og når aktivitetene finner sted. Tross i disse begrensningene ligger det mye verdifull informasjon i det samlede bildet fra aktivitetsforskningen omkring friluftsliv.

Undersøkelsene viser at fritidsbruk av natur er et meget sammensatt fenomen. De fleste landsomfattende undersøkelser som er gjennomført viser de samme grunnleggende trekk (se f.eks. Kaltenborn 1993c, Kleiven 1992, Dølvik et al. 1987, Faye & Herigstad 1984, Teigland 1979). Enkle og lite ressurskrevende aktiviteter som spaserturer nær hjemmet, soling og bading, fotturer i skog og mark, båtturer på sjøen og bær- og soppturer har stor oppslutning i befolkningen. Totalt sett har en meget stor andel av befolkningen drevet en eller annen form for friluftsliv i løpet av året.

Deltagelsen i friluftslivsaktiviteter synes å ha økt samlet sett når vi ser hele befolkningen under ett. Økningen er større for enkelte aktiviteter enn for andre. Økningen kommer primært for aktiviteter som bading, soling, sykling og jogging. Andre mer tradisjonelle friluftslivsaktiviteter som skiturer, jakt og fiske var antagelig stabile, eller viste en svak nedgang på 1970-tallet (Teigland 1988). Også på 1980-tallet dominerer de enkle, lavprofilerte aktivitetene. Mengde tid anvendt til friluftsliv holdt seg stabil opp igjennom 1980-årene (Gåsdal 1992). Imidlertid ser vi at antallet personer som dro på tur i skog og mark økte med 15-20 prosent fra 1982-1989. Korte spaserturer, fiske og sykling hadde stabil oppslutning i denne perioden. I likhet med tidligere år er korte spaserturer nær hjemmet den klart mest populære enkeltaktiviteten målt etter deltagelse, men bading og soling økte også noe i popularitet i dette tiåret. Enkelte aktiviteter som jogging, slalom og jakt fikk stor prosentvis økning i oppslutning på 1980-tallet. Her må en imidlertid huske på at disse aktivitetene utgjør meget små grupper i befolkningen. Selv om den prosentvise økningen kan være stor for enkeltaktiviteter har dette relativt liten innvirkning på det samlede rekreasjonsmønsteret i befolkningen.

Mange fritidsaktiviteter har felles trekk og hører naturlig sammen. Eksempler på dette er soling og bading, samt fotturer i skog og mark, korte spaserturer og sopp/bærturer. Multivariate analyser av rekreasjonsmønstre viser at slike aktiviteter danner klynger fordi folk oppfatter dem som tilhørende samme rekreasjonsform. Vi finner med andre ord klare, sammensatte mønstre i befolkningens fritidsbruk av natur. Disse mønstrene er ikke åpenbare ved enkle deskriptive analyser, men ofte tydelige ved bruk av mer komplekse statistiske modeller som faktor og klynganalyser. Kleiven (1992) har dessuten vist at generelle aktivitetsformer, eller det vi kan kalle hovedpreferanser for rekreasjon som aktive turer, rolige turer, mosjon, kystrekreasjon og fiske, soling og bading, mer passiv underholdning og besøk av slekt og venner, er stabile hovedmønstre i befolkningens bruk av fritid.

3.5. Er friluftslivsvanene i Norge spesielle sammenlignet med andre land.

Fra flere hold blir det hevdet at friluftsliv i Norge har en særegen stor utbredelse, og at nordmenns friluftsliv er et kjennetegn som skiller nordmenn fra andre nasjonaliteter (Vaagbø 1993). Det kan derfor være interessant å sammenligne tall for nordmenns deltagelse i ulike friluftslivsaktiviteter med lignende tall fra andre land.

Norge og Sverige.

Tabell 3 viser en sammenligning mellom Norge og Sverige for enkelte friluftslivsaktiviteter.

Tabellen viser deltagelse i aktivitetene. Tallene viser både likheter og forskjeller.

Deltagelsen i aktiviteter som korte spaserturer, turer i skog og mark, badet utendørs og jakt har omtrent identisk oppslutning i de to landene. Aktivitetene turer i fritidsbåt og fritidsfiske er det større deltagelse i Norge enn i Sverige. Aktiviteten "turer i fritidsbåter" er i Norge et aggregat av aktivitet: Seilt med seilbrett, seilt med båt, padlet i kajakk eller kano samt vært ute i motorbåt. Blant disse er motorbåttur det mest utbredte med en deltagelse alene på 59%, også dette høyere enn totalt i Sverige. På samme måte er fiske et aggregat av alle typer fiske (sjø, ferskvann, og uavhengig av fisketype). De svenske tallene er hentet fra en landsomfattende survey i 1990/-91 (SCB 1991).

Tabell 3. Deltagelse i enkelte friluftslivsaktiviteter i Norge og Sverige.
Teksten i tabellen bygger på den norske aktivitetsbenevnelsen.

	Norge	Sverige
Korte spaserturer	¹ 82	82
Turer i skog og mark	80	78
Badet utendørs	69	75
Turer i fritidsbåt	59	40
Fritidsfiske	53	32
Jakt	8	8

¹ Kilde: Kaltenborn (1993c)

Norden som helhet

I oversiktsrapport over sosiale forhold i Norden på slutten av 1980 årene (Vogel 1991) har en en sammenligning mellom enkelte friluftslivsaktiviteter. Også denne fremstillingen viser forskjeller og likheter (tabell 4). I Norge er det en større andel som går lengre fot- og skiturer, men for fritidsfiske og bær- og sopp-sanking ligger Finland høyest. Sopp- og bærplukking er forøvrig en aktivitet med store regionale variasjoner også i Norge (Aas & Aasetre 1992). Tabellen oppgir bare andellen som har utøvd aktiviteten minst 20 ganger siste året, altså relativt ofte.

Tabell 4. Andel som har utøvet fritidsaktiviteter over 20 ganger siste året

	Norge	Sverige	Finland	Island
Lange fot-/skiturer i skogen og marka:	23	-	15	14
Vandring i skog og mark, å være i natur, plukke bær/sopp:	17	-	33	-
Annen trening eller sport:	36	39	36	36
Fiske:	8	9	16	2
Tilskuer på sportsarrangement:	8	7	7	5

Disse to sammenligningene gir et begrenset bilde av virkeligheten, likevel gir de inntrykk av at det eksisterer både likheter og ulikheter i fritidsbruken av natur i de nordiske landene. Også en sammenligning av fritidsbruken av skog viser lignende forhold. Koch (1984) fant at 90% av danskene minst en gang i året er på tur i skogen. Tilsvarende høye tall finnes også for andre skandinaviske land. Aasetre (1994) fant at blant befolkningen i Oslo og Skien hadde henholdsvis 80% og 77% vært på tur i de bynære skogene minst en gang siste året. Koch fant også forskjeller mellom Danmark og Norge/Sverige, forskjeller han begrunner med større skogfortrolighet i Norge/Sverige.

Vi har tidligere nevnt at det eksisterer klare variasjoner i utbredelsen av enkeltaktiviteter som bærplukking i Norge. På samme måte vises det senere i denne rapporten at også folks motivasjon for friluftsliv varierer både geografisk og mellom ulike sosiale grupper i Norge. En kan kanskje derfor tolke dette som at problemstillingen "*driver nordmenn mer friluftsliv enn andre folk*", er en for enkel problemstilling. Fritidsbruk av natur er i Norge preget av mangfold og variasjoner både regionalt og mellom ulike sosiale grupper. Det er derfor en rimelig tolkning at et slikt mangfold også vil kunne identifiseres mellom ulike land.

4. Motivasjon for friluftslivet

4.1 Seks motivasjonsfaktorer for friluftsliv

I undersøkelsen blir respondentene spurt om hver av de atten grunnene til å gå tur er *meget viktig*, *ganske viktig*, *har litt betydning* eller er *helt uten betydning*, altså med fire forskjellige svarmuligheter. Det var også mulig å svare *Vet ikke*. Tabell 5 viser svarfordelingen på disse spørsmålene.

Tabell 5. Vurdering av ulike grunner for å dra på tur, prosent.

	Meget viktig	Ganske viktig	Litt betydning	Helt uten betydning	Vet ikke
Komme ut i frisk natur vekk fra støy og forurensning	58	27	12	3	0
Oppleve naturens stillhet og fred	54	35	10	2	1
Komme bort fra mas og stress	46	33	14	6	1
Være sammen med familien	41	34	14	11	1
Få trim og bli i bedre fysisk form	40	32	22	6	0
Være sammen med venner	32	36	20	11	1
Oppleve blomster og trær	22	36	34	7	1
Oppleve storheten i guds skaperverk	21	25	26	25	3
Oppleve fugle og dyreliv	19	33	36	12	1
Komme i kontakt med naturens sjel og mystikk	15	27	30	23	6
Ta seg ut og kjenne at en blir skikkelig sliten	15	25	30	29	1
Fiske	10	16	26	47	1
Plukke bær eller sopp	9	25	31	34	1
Gå på jakt	6	5	8	80	1
Samle ved	5	9	11	74	1
Sette sine evner til å mestre vanskelige eller slitsomme situasjoner på prøve	3	10	19	67	2
Oppleve spenning ved å bestige topper eller gå i krevende eller farlig terreng	3	8	15	72	1
Lete etter poster eller finne frem i ukjent terreng	3	6	23	67	1

Som vi ser av tabellen, er det viktigste for mange å "Komme ut i frisk natur, vekk fra støy og forurensning", å "Oppleve naturens stillhet og fred", og å "Komme bort fra mas og stress". De grunnene som synes å ha mindre betydning for de fleste er f.eks. å "lete etter poster eller finne fram i ukjent terreng", å "Oppleve spenning ved å bestige topper eller gå i krevende eller farlig terreng", eller å "Sette sine evner til å mestre vanskelige eller slitsomme situasjoner på prøve". De fleste grunnene kommer imidlertid i en mellomposisjon, som vi ser av tabellen.

Vi ser i det videre arbeidet bort fra *Vet ikke*-svarene. De øvrige svarene som er gitt på disse spørsmålene ordner vi så i en ordinalskala hvor svaret *ingen betydning* får en skåre på 0, *litt betydning* får 1, *ganske viktig* får 2, og *meget viktig* får 3. Også her har vi derfor ordinaldata.

Vi tillater oss imidlertid å kjøre en vanlig, eksplorerende faktoranalyse også på denne delen av materialet (Varimax rotasjon, faktorer med egenverdier > 1,0), med de samme forbehold som vi tidligere har nevnt. Vi finner da at de atten årsakene til turgåing samler seg i seks faktorer. Samlet andel forklart varians er 63,53%, og viser at denne faktorløsningen tar vare på en betydelig del av variansen i materialet.

Vår første faktor har vi kalt "Oppleve natur". Her inngår opplevelse av både flora og fauna, og dessuten "Storheten i Guds skaperverk" og "Naturens sjel og mystikk". Faktoren har altså samme navn som en av skalaene til Driver et al. (1991). Hos oss inngår imidlertid også plukking av bær og sopp, selv om denne "årsaken" også lader høyt på en annen faktor.

Den andre faktoren har vi valgt å kalle "Mestring". Den synes å ligge nær opp til det Driver et al. (op. cit.) kaller "Oppnåelse/stimulering".

På den tredje faktoren synes vi at "Fred og ro" kan være et passende navn. Dette er åpenbart det samme som Driver et al. kaller "Unngå fysiske stressfaktorer"

Den fjerde årsaksfaktoren har vi kalt "Høsting". Og selv om "Bær- og sopp-plukking" i vår analyse havner i en annen faktor, kan vi merke oss at den lader som nesten like høyt også her. Denne faktoren synes ikke umiddelbart å ha noe motstykke hos Driver & al., og det kan tenkes at vi her har en indikasjon på ulikheter mellom USA og Norge.

Den femte faktoren, "Sosialt", består av samvær med familie og venner. Heller ikke her har REP-skalaene noe tilsvarende. Driver & al. (op. cit.) har imidlertid en skala som går på å "Dele like verdier", ved å være sammen med venner eller andre mennesker med samme verdigrunnlag som en selv har. De har også en skala som går på å "Være sammen med hensynfulle mennesker", hvor sosial trygghet er det sentrale.

Sist, men ikke minst, er vår siste faktor "Trim" det samme som skalen "Fysisk form/mosjon" hos Driver et al. (op.cit.).

På mange punkter gir derfor vår faktoranalyse langt på vei de samme gruppene av årsaker eller grunner for friluftsliv som er kjent fra amerikansk faglitteratur. Vi merker oss særlig at *mangfoldet* i vår inndeling støttes av kjent forskning på feltet (Kaltenborn 1993b). At faktorløsningen dessuten synes å gi god mening ved å stemme med vår mer private forståelse av de mange ulike grunnene folk har for å gå tur, er selvsagt også bra.

Denne faktorløsningen kan derfor forstås som et forslag om å se befolkningens friluftslivsmotivasjon som en modell med seks dimensjoner. Og den forteller oss klart at det er mer enn ett sett av grunner til å gå tur. Alle de seks faktorene synes tallmessig tunge nok til å fortjene oppmerksomhet, og at løsningen er umiddelbart forståelig og konsistent med tidligere mangfoldorientert tenkning, gjør den også vanskelig å avvise. Det ser derfor ut til at det videre arbeidet med friluftslivsmotivasjon bør være mer orientert mot mangfold enn mot forenkling.

Tabell 6. Faktoranalyse av 18 grunner til å gå tur

	FAKTORER					
	1.	2.	3.	4.	5.	6.
	Oppleve natur	Mestring	Fred og ro	Høsting	Sosialt	Trim
Oppleve blomster og trær	0,74	-0,04	0,15	-0,03	0,33	0,08
Oppleve storheten i Guds skaperverk	0,74	0,07	0,15	-0,14	-0,02	0,03
Oppleve fugle- og dyreliv	0,66	0,06	0,17	0,35	0,16	0,02
Komme i kontakt med naturens sjel og mystikk	0,65	0,21	0,31	-0,05	-0,08	0,07
Plukke bær eller sopp	0,44	-0,11	-0,11	0,32	0,19	0,19
Oppleve spenning ved å bestige topper eller gå i krevende eller farlig terreng	0,01	0,86	0,10	0,02	-0,06	-0,01
Sette sine evner til å mestre vanskelige eller slitsomme situasjoner på prøve	0,05	0,84	0,07	0,03	0,02	0,14
Lete etter poster eller finne fram i ukjent terreng	0,11	0,57	-0,03	0,16	0,22	0,16
Komme ut i frisk natur, vekk fra støy og forurensning	0,15	0,03	0,80	-0,05	0,05	0,19
Oppleve naturens stillhet og fred	0,38	-0,03	0,70	0,06	0,07	0,10
Komme bort fra mas og stress	0,10	0,15	0,68	0,09	0,27	0,01
Gå på jakt	-0,10	0,09	0,09	0,77	-0,08	-0,03
Fiske	-0,06	0,04	0,11	0,73	0,07	-0,03
Samle ved	0,24	0,05	-0,14	0,61	-0,02	0,10
Være sammen med familien	0,19	-0,04	0,14	0,02	0,84	0,03
Være sammen med venner	0,05	0,17	0,15	-0,02	0,81	0,12
Få trim og bli i bedre fysisk form	0,14	0,04	0,16	-0,02	0,11	0,85
Ta seg ut og kjenne at en blir skikkelig sliten	0,04	0,25	0,10	0,06	0,05	0,83
Eigenverdi	2,47	1,99	1,90	1,80	1,69	1,58
% forklart varians	13,75	11,05	10,55	10,01	9,40	8,77

Men selv i et mangfold kan vi ikke forutsette at alt er like viktig, og slett ikke at alt er like viktig i alle sammenhenger. Siden faktorskårer jo er normalskårer, har de alle et gjennomsnitt på 0 og et standardavvik lik 1. Dette gjør det selvsagt vanskelig å sammenligne hvor viktige de seks faktorene er i befolkningen, da alle de seks faktorskårefordelingene har samme gjennomsnitt og samme spredning. For de videre analysene bør vi derfor få omformet våre "faktorer" til en annen felles skala, og gjerne til noe som er lettere forståelig.

En vanlig testteoretisk løsning her vil være å forstå alle enkeltspørsmål om tur-årsaker som enkeltledd i en større test, og så samle i deltester de leddene som lader på samme faktor. For vårt vedkommende vil det ganske enkelt bety at vi summerer skårene fra alle spørsmål som lader høyest på faktor 1, alle som lader høyest på faktor 2 osv. Og siden de seks deltestene vi får på denne måten ikke har like mange ledd, må vi sikre sammenlignbarheten med å dele summen med antall ledd. Som man vil forstå, får vi da for hver person en *gjennomsnittsskåre* for de spørsmålene som hører til i hver av de seks deltestene.

I slike sammenhenger er det vanlig å kontrollere at de nye skalaene har tilstrekkelig reliabilitet, ved å regne ut *Cronbachs alfa*-koeffisient. En høy koeffisient (nær 1,0) viser at skalaen er internt konsistent, d.v.s. at leddene i hovedsak måler det samme, mens en lav koeffisient vil antyde problemer med reliabiliteten.

Som tidligere nevnt har vi gitt svaret *ingen betydning* en skåre på 0, mens *litt betydning* får 1, *ganske viktig* får 2, og *meget viktig* får 3. Hver persons skåre på en delskala blir da et samlet uttrykk for hvor stor betydning leddene i hver skala er tillagt, og kan gå fra 0 til 3. Tabell 7 viser antall ledd, *alfa*-verdi, gjennomsnittsskåre og standardavvik for våre seks delskalaer.

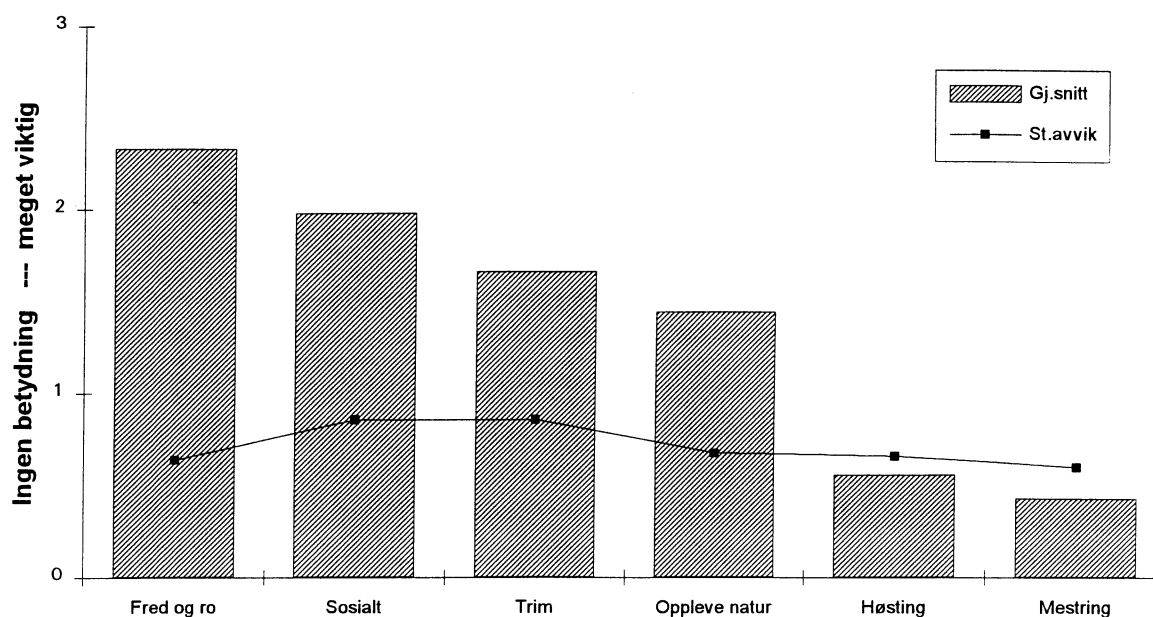
Tabell 7. Seks delskalaer for motivasjon

Delskala	Antall ledd	Cronbachs Alfa	Gjennomsnitt	Standardavvik
Oppleve natur	5	0,72	1,44	0,68
Mestring	3	0,70	0,43	0,60
Fred og ro	3	0,69	2,33	0,64
Høsting	3	0,56	0,56	0,66
Sosialt	2	0,71	1,98	0,87
Trim	2	0,71	1,66	0,87

Vi ser for det første at Cronbachs *alfa* er forholdsvis høy for alle seks skalaer. *Høsting*-skalaen ligger nok litt lavere enn de andre, men også en *alfa*-verdi på 0,56 må vurderes som akseptabel i en første eksplorering som vår. Vi ser også at standardavvikene er ganske like på de seks skalaene, med verdier mellom 0,60 og 0,87. Spredningen er altså forholdsvis lik på disse skalaene.

Mer interessant er det kanskje å se på gjennomsnittsverdiene på skalaene. I figur 5 ser vi klart at det er betydelige forskjeller her. *Fred og ro*-faktoren er klart høyest, med et gjennomsnitt som ligger omtrent midt mellom *ganske viktig* (2) og *meget viktig* (3). Både *Sosialt*, *Trim* og *Oppleve natur* ligger mellom *ganske viktig* og *litt betydning*, mens *Mestring* og *Høsting* ligger mellom *litt betydning* og *ingen betydning*. Det synes altså klart at *Fred og ro* er det viktigste turmotiv for befolkningen som helhet, men at også *Oppleve natur*, *Sosialt* og *Trim* synes å spille en viss rolle. *Mestring* og *Høsting*, derimot, ser ut til å være mindre viktig i denne sammenhengen.

Figur 5. Ulike former for turmotivasjon, seks skalaer

4.2 Gruppeforskjeller i motivasjon

Vi har påpekt tidligere (Kleiven 1994)¹, at det kan være visse geografiske ulikheter når det gjelder motivasjon for friluftaktiviteter. MMIs prosedyrer sikrer at materialet er representativt ned på handelsfelt-nivå, hvor det skilles mellom de seks handelsfeltene Oslo, Østre kyst, Østre innland, Vestre, Midtre og Nordre. Det er selvsagt ikke de handelsmessige forskjellene mellom feltene som interesserer oss her, men at de seks feltene representerer ulike landsdeler, med ulike levevilkår og ulike forutsetninger for fritidsbruk av naturen. Som tabell 8 og figur 6 viser, finner vi da også forskjeller mellom handelsfeltene på de fleste motivasjonsskalaene.

En-veis variansanalyser viser statistisk signifikante forskjeller mellom handelsfeltene på tre av seks motivasjonsskalaer.

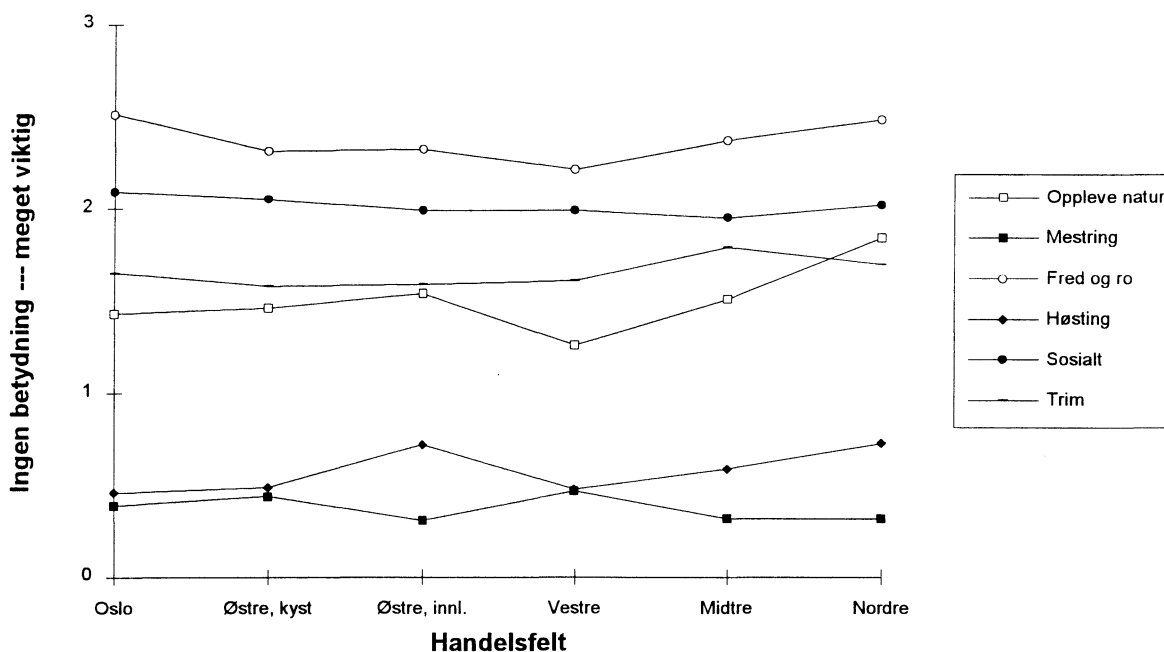
¹ Kleiven (1994) benyttet en veiefaktor (beregnet av MMI a/s) som økte utvalgsstørrelsen. I denne rapporten er det benyttet en justert veiefaktor som ikke påvirker utvalgsstørrelsen. Dette får som konsekvens at vi i dette arbeidet rapporterer færre signifikante samvariasjoner enn tidligere rapportert (Kleiven 1994).

Tabell 8. Variansanalyser av motivskalaene mot handelsfelt, DF = 5.

Skala	SS	Mean sq., mellom feltene	Mean sq., innen feltene	F	p-verdi
Oppleve natur	11,84	2,37	0,44	5,33	0,000
Mestring	1,19	0,24	0,36	0,66	0,650
Fred og ro	8,49	1,70	0,41	4,18	0,001
Høsting	12,24	2,45	0,42	5,85	0,000
Sosialt	3,03	0,61	0,75	0,80	0,547
Trim	2,98	0,60	0,75	0,79	0,553

Hva forskjellene går ut på, ser vi lettest i figuren. Alle feltene ligger høyest på *Fred og ro*, og Oslo og Nordre handelsfelt skiller seg trolig litt ut fra de andre feltene ved en ekstra høy gjennomsnittsskåre på denne skalaen. Den *Sosiale* motivasjonen er også gjennomgående høy, men her er det ingen signifikant forskjell mellom feltene. Heller ikke på skalaen *Trim* finner vi særlige forskjeller mellom handelsfeltene. *Oppleve natur* ser imidlertid ut til å være klart viktigst i Nordre felt, og minst viktig i Vestre. *Høsting* er viktigere i Nordre felt og på Indre Østland enn ellers i landet, mens *Mestring* gir lave gjennomsnittsskåre uten særlige forskjeller mellom feltene.

Figur 6. Ulike former for turmotivasjon, fordelt på seks handelsfelter

Et godt spørsmål her kan imidlertid være om forskjellen mellom handelsfeltene skyldes ulik grad av *urbanisering*, slik at det egentlig er en ulik fordeling av spredtbygd, tettbygd og bymessige strøk som ligger bak handelsfelt-forskjellene. Dette kan imidlertid kontrolleres i en kovariansanalyse, hvor det justeres for virkningen av (kovariaten) urbanisering før man undersøker forskjellene mellom handelsfeltene. Vi bruker da undersøkelsens data om urbanisering på bosted, og koder dem om til en ordinalskala hvor 1= landet, 2= tettbygd og 3= by. Som vi ser, har vi da en grov skala for grad av urbanisering som kan brukes som

kovariat, og unngår på denne måten å blande sammen urbaniseringsgrad og forskjellene mellom handelsfeltene.

Vi ser det dessuten som lite trolig at menn og kvinner vil komme likt ut på de seks motivasjonstypene, siden de to kjønn svært ofte viser seg å ha noe ulike verdier og interesser. Tidligere analyser av materialet (Kleiven 1994) viser da også kjønnsforskjeller, og vi bør derfor se på kjønnsforskjeller også her. Vi velger derfor å analysere kjønnsforskjellene *sammen med* virkningen av handelsfeltene, etter å ha kontrollert for ulike grader av urbanisering.

Vår måte å undersøke disse sammenhengene på, blir da en kovariansanalyse som undersøker virkningene av handelsfelt- og kjønnsforskjeller på hver av motivskalaene, etter å ha kontrollert for virkningen av urbanitet. Tabell 9 viser resultatene for skalaen *Oppleve natur*.

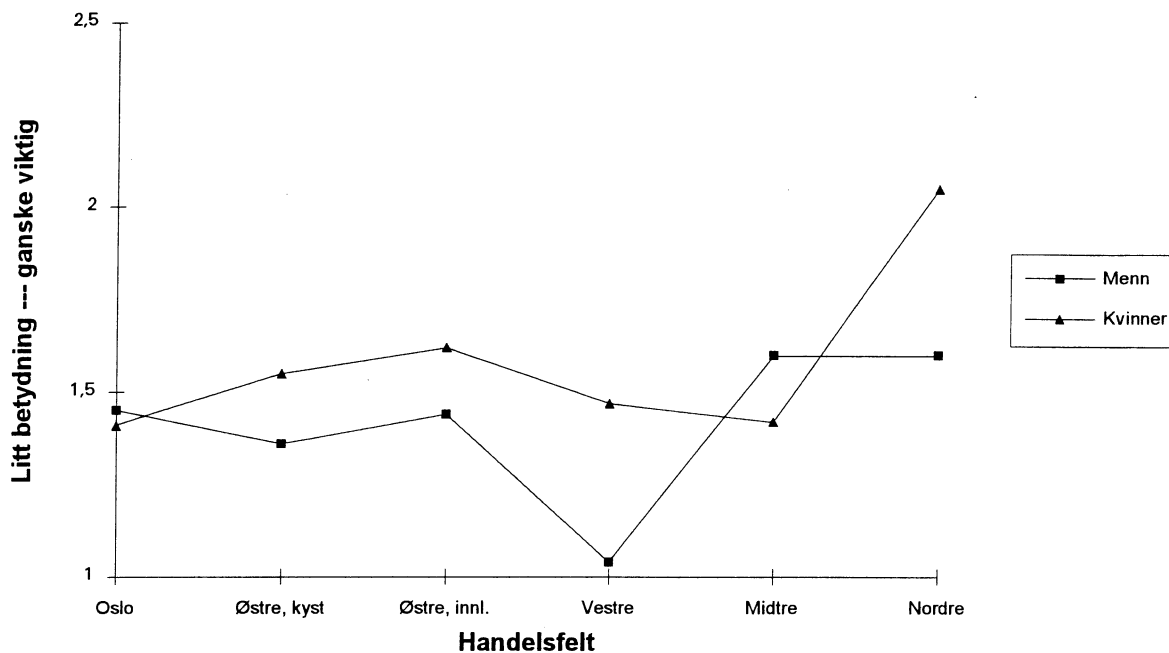
Tabell 9. Kovariansanalyse, *Oppleve natur* mot handelsfelt og kjønn, med urbanitet

Var. kilde	SS	DF	Mean sq.	F	p-verdi
Kovariater	0,03	1	0,03	0,08	0,782
Urbanitet	0,03	1	0,03	0,08	0,782
Hovedeffekter	19,99	6	3,33	7,67	0,000
Handelsfelt	14,28	5	2,86	6,57	0,000
Kjønn	5,32	1	5,32	12,23	0,001
Interaksjoner	7,28	5	1,46	3,35	0,005
Handelsfelt x Kjønn	7,28	5	1,46	3,35	0,005
Forklart	27,31	12	2,28	5,24	0,000
Residual	273,23	629	0,44		

Som vi ser av tabellen, gir urbaniseringsgraden ingen signifikant effekt på skalaen *Oppleve natur*. Etter at det likevel kontrolleres for denne lille effekten, ser vi da at det er statistisk signifikante forskjeller både mellom handelsfeltene og mellom de to kjønn. Vi har dessuten en interaksjonseffekt. Hva de signifikante forskjellene går ut på, ser vi lettest av figuren.

La oss her først merke oss at forskjellene mellom de seks handelsfeltene er relativt små, selv om de er signifikante. Vi har derfor valgt å plote gjennomsnittene mot den aktuelle tredjedelen av skalaen, for å gjøre forskjellene mest mulig synlige. Når vi i det følgende påviser statistisk signifikante forskjeller av mange slag, innebærer det derfor *ikke* at disse forskjellene er store i en absolutt forstand. De grove hovedtrekkene vi har påvist, er derfor fortsatt en hovedsak, og noen motivasjonstyper er gjennomgående mer viktige enn andre. Likevel kan det være interessant å se at vi i tillegg til disse felles trekkene også kan påvise en del mindre forskjeller mellom kjønn og handelsfelter, og at også disse faktisk er for store til å skyldes rene tilfeldigheter i materialet.

Figur 7. Motivskalaen *Oppleve natur* mot handelsfelt og kjønn

Vi ser her for det første at kvinnenes gjennomsnittskårer ligger høyest for fire av de seks handelsfeltene. Den signifikante kjønnsforskjellen betyr altså at kvinnene i utvalget *gjennomgående* er mer interessert i naturopplevelse enn mennene. Siden det er omtrent like mange menn (50,5%) som kvinner (49,5%) i utvalget, ligger utvalgets samlede gjennomsnitt for hvert handelsfelt midt mellom gjennomsnittene for de to kjønnene. Dette gjennomsnittet blir da høyest for feltene Nordre, Midtre og Østre innland, slik vi viste også i forrige figur, selv om det kanskje ikke er så lett å se det i dette diagrammet. I alle fall betyr dette at den statistisk signifikante effekten av handelsfelt kommer av at naturopplevelse er viktigere i noen handelsfelter enn i andre.

Men tabellen sier at vi også har en interaksjons- eller samspillseffekt. I diagrammet ser vi at avstanden mellom menn og kvinner er betydelig mindre i Oslo og i Midtre felt enn ellers, og at den her så vidt går i motsatt retning. Interaksjonseffekten betyr derfor at selv om kvinner *gjennomgående* er mer interessert i naturopplevelse enn menn, er denne forskjellen betydelig mindre i Oslo og i Midtre felt enn ellers i landet.

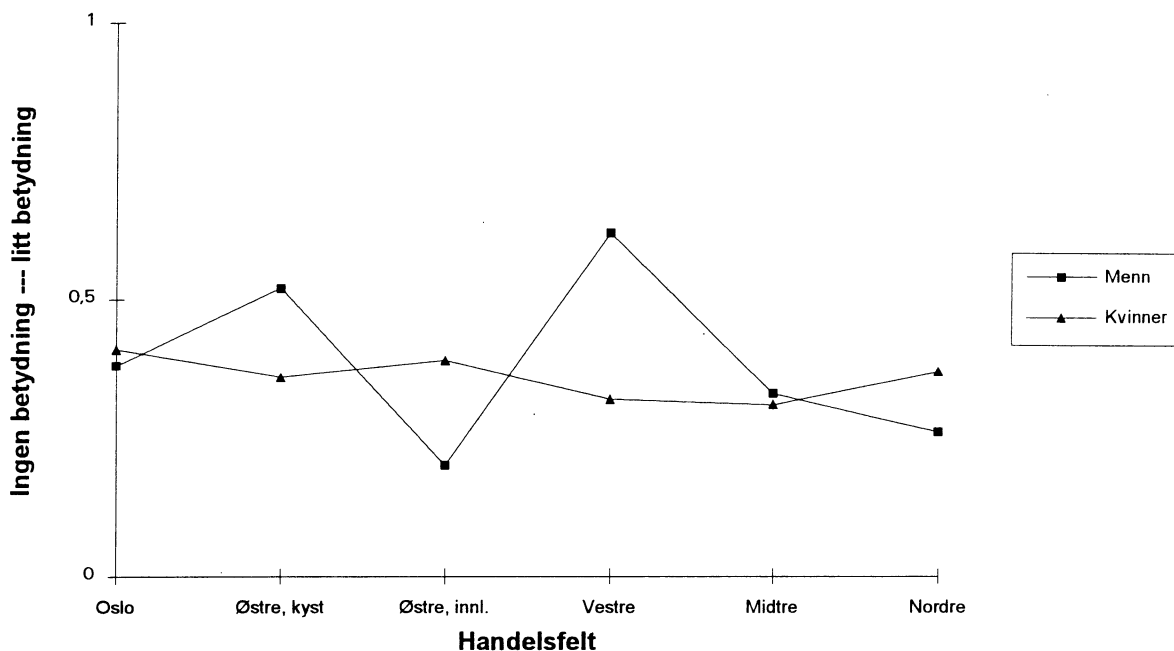
Et noe annet bilde får vi på skalaen *Mestring*. Her er for det første graden av urbanitet en statistisk signifikant påvirkning. Men også interaksjonseffekten mellom handelsfelt og kjønn er stor nok til at den må tillegges vekt (tabell 10). Figur 8 viser også dette.

Tabell 10. Kovariansanalyse, *Mestring* mot handelsfelt og kjønn, med urbanitet

Var. kilde	SS	DF	Mean sq.	F	p-verdi
Kovariater	1,92	1	1,92	6,27	0,013
Urbanitet	1,92	1	1,92	6,27	0,013
Hovedeffekter	3,33	6	0,55	1,81	0,095
Handelsfelt	2,46	5	0,49	1,60	0,157
Kjønn	0,81	1	0,81	2,65	0,104
Interaksjoner	4,48	5	0,90	2,92	0,013
Handelsfelt x Kjønn	4,48	5	0,90	2,92	0,013
Forklart	9,73	12	0,81	2,64	0,002
Residual	192,75	629	0,31		

Her ser vi altså at urbaniseringsgrad er signifikant, og en nærmere kikk på data viser at folk som bor i byer viser høyere interesse for mestring enn andre. Etter å ha justert for denne virkningen ser vi så at det hverken er signifikante forskjeller mellom handelsfeltene eller mellom kjønn. Den signifikante interaksjonseffekten betyr her at det er ulike slags kjønnsforskjeller i de seks handelsfeltene.

Figur 8. Motivskalaen *Mestring* mot handelsfelt og kjønn

For skalaen *Fred og Ro* blir bildet igjen et annet, som vi ser av tabell 11 og figur 9. Også her får vi en signifikant effekt for urbanisering, hvor ønsket om fred og ro er høyest hos folk som bor i byer. Selv etter at dette er kontrollert, finner vi imidlertid signifikante forskjeller mellom handelsfeltene. Disse forskjellene kan altså ikke forklares med ulik grad av urbanitet i de seks handelsfeltene.

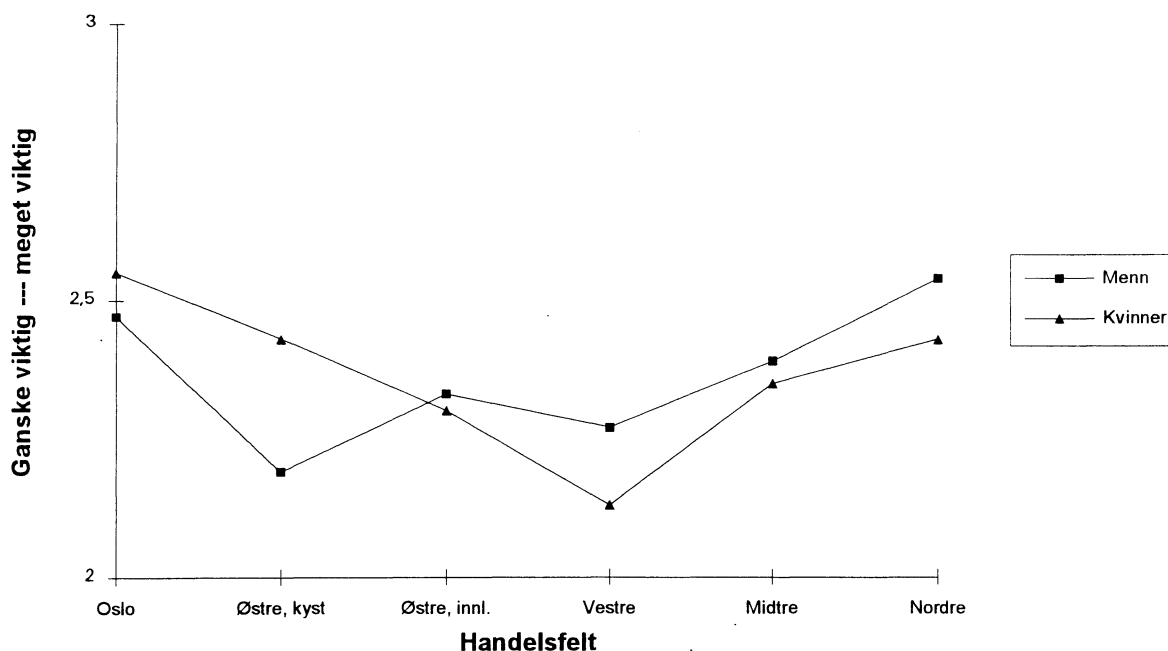
Vi ser også at det *ikke* er noen gjennomgående kjønnsforskjell, og heller ingen signifikant interaksjonseffekt.

Tabell 11. Kòvariansanalyse, *Fred og ro* mot handelsfelt og kjønn, med urbanitet

Var. kilde	SS	DF	Mean sq.	F	p-verdi
Kovariater	9,12	1	9,12	23,27	0,000
Urbanitet	9,12	1	9,12	23,27	0,000
Hovedeffekter	4,70	6	0,78	2,00	0,064
Handelsfelt	4,38	5	0,88	2,23	0,049
Kjønn	0,27	1	0,27	0,68	0,410
Interaksjoner	3,22	5	0,64	1,64	0,147
Handelsfelt x Kjønn	3,22	5	0,64	1,64	0,147
Forklart	17,03	12	1,42	3,62	0,000
Residual	246,34	629	0,39		

I figur 9 ser vi for det første at det som ventet er forskjeller mellom handelsfeltene. *Fred og ro* ser ut til å være viktigere i Oslo og i Nordre felt enn ellers i landet. Det er ingen gjennomgående kjønnsforskjell. Figuren antyder nok en interaksjonseffekt, ved at linjene for de to kjønn krysses fordi kjønnsforskjellen går i forskjellig retning i de ulike handelsfeltene. Denne effekten er imidlertid ikke statistisk signifikant, og bør ikke tillegges noen vekt.

Figur 9. Motivskalaen *Fred og ro* mot handelsfelt og kjønn

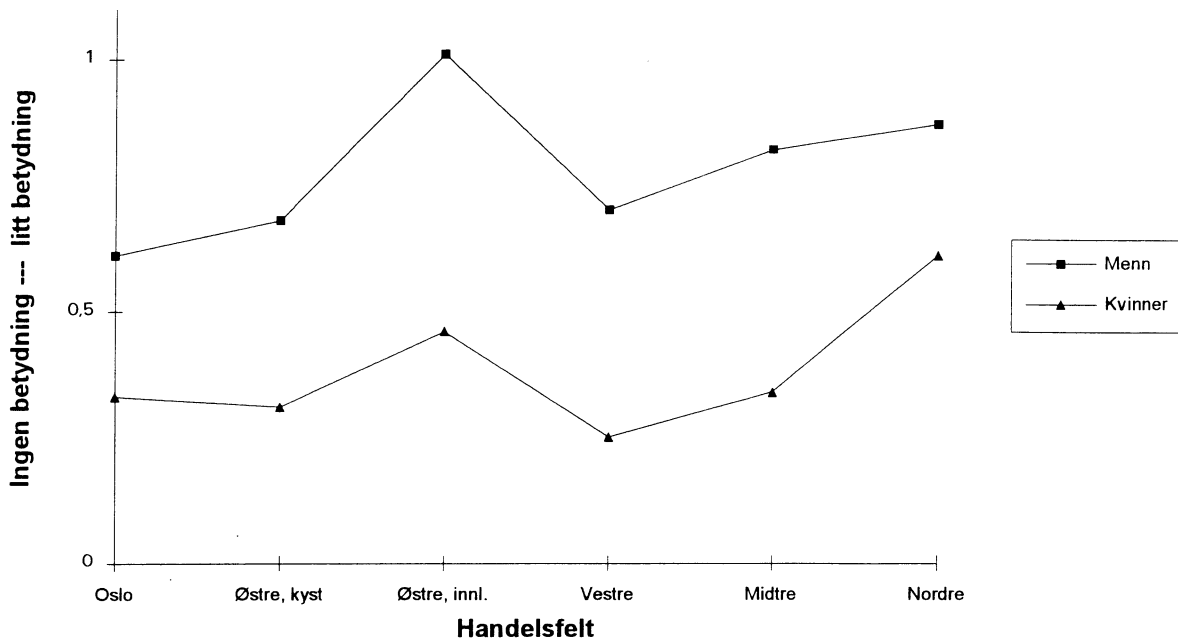
Den neste skalaen, *Høsting*, gir et litt annet bilde. Kòvariansanalysen viser også her at urbaniseringsgrad er en signifikant faktor, og høsting er *minst* viktig for folk som bor i by. Men vi får også signifikante effekter både av handelsfelt og kjønn.

Tabell 12. Kovariansanalyse, *Høsting* mot handelsfelt og kjønn, med urbanitet

Var. kilde	SS	DF	Mean sq.	F	p-verdi
Kovariater	4,57	1	4,57	12,17	0,001
Urbanitet	4,57	1	4,57	12,17	0,001
Hovedeffekter	35,08	6	5,85	15,55	0,000
Handelsfelt	5,74	5	1,15	3,05	0,010
Kjønn	29,80	1	29,80	79,27	0,000
Interaksjoner	1,37	5	0,28	0,73	0,601
Handelsfelt x Kjønn	1,37	5	0,28	0,73	0,601
Forklart	41,02	12	3,42	9,09	0,000
Residual	253,58	674	0,38		

Vi ser av tabell 12 at den sterkeste effekten her er kjønnsforskjellen, og figur 10 viser oss at menn gjennomgående er mye mer opptatt av høsting enn kvinner. Men vi ser også at det er betydelige forskjeller mellom handelsdistriktene, idet folk fra Indre Østland, Midtre og Nordre handelsfelt ligger høyest på denne skalaen.

Figur 10. Motivskalaen *Høsting* mot handelsfelt og kjønn

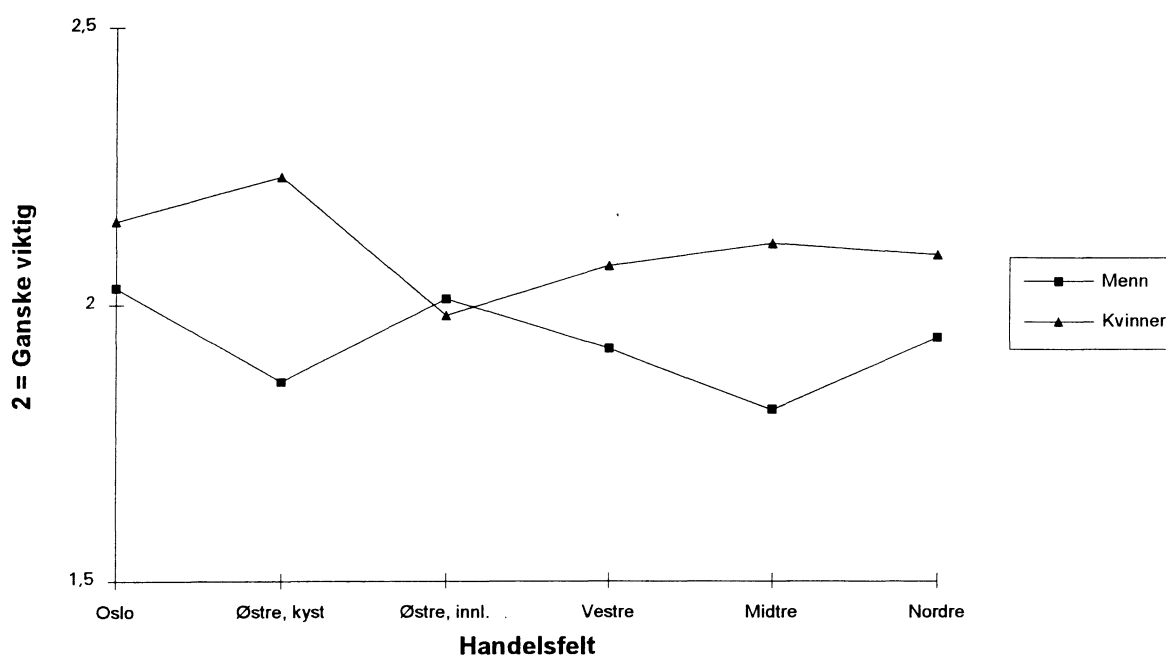

Vi går videre til skalaen *sosialt*, hvor kovariansanalysen her viser at urbaniseringsgrad ikke er noen signifikant påvirkning. Ellers er det bare kjønn som gir en signifikant effekt (tabell 13). Hverken virkningen av forskjellene mellom handelsfeltene eller interaksjonseffekten er statistisk signifikant. Som vi ser av figur 11, ligger kvinnene som gjennomgående høyest på den sosiale motivasjonsskalaen, selv om Indre Østland synes å danne et unntak.

Tabell 13. Kovariansanalyse, *Sosialt* mot handelsfelt og kjønn, med urbanitet

Var. kilde	SS	DF	Mean sq.	F	p-verdi
Kovariater	1,63	1	1,63	2,23	0,136
Urbanitet	1,63	1	1,63	2,23	0,136
Hovedeffekter	8,50	6	1,42	1,94	0,072
Handelsfelt	0,61	5	0,12	0,17	0,974
Kjønn	7,80	1	7,80	10,69	0,001
Interaksjoner	3,32	5	0,66	0,91	0,474
Handelsfelt x Kjønn	3,32	5	0,66	0,91	0,474
Forklart	13,45	12	1,12	1,54	0,107
Residual	492,43	674	0,73		

Figur 11. Motivskalaen *Sosialt* mot handelsfelt og kjønn

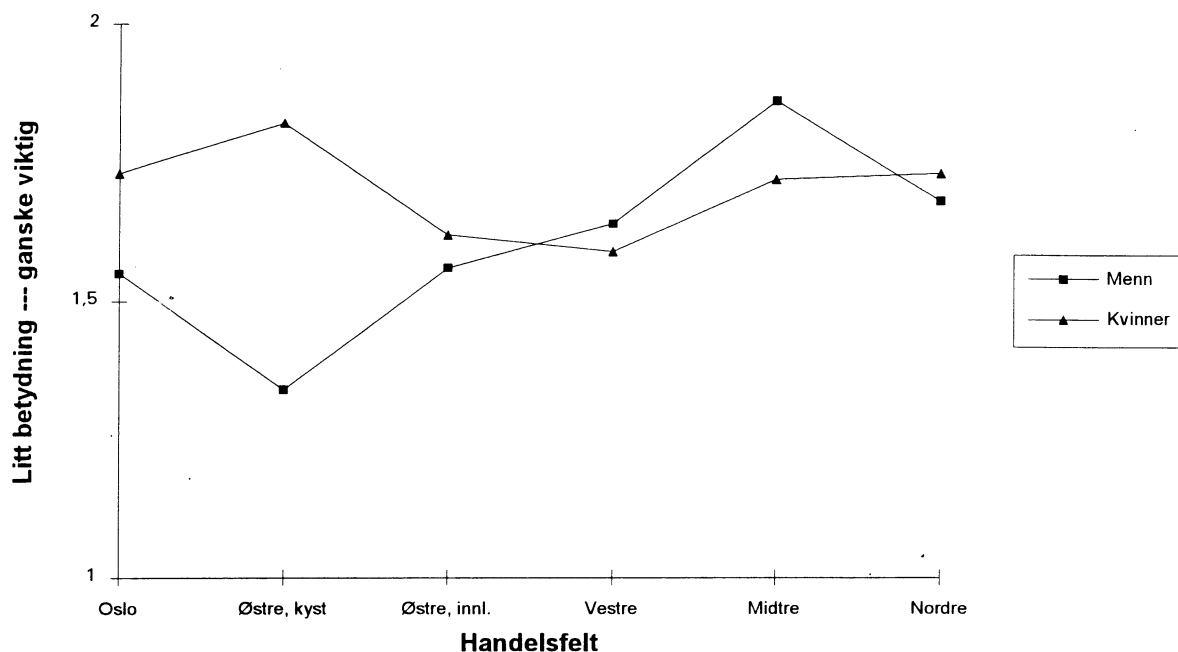
På den siste motivasjonsskalan, *Trim*, er hverken urbaniseringsgrad eller handelsfelt noen signifikant faktor i kovariansanalysen. Derimot får vi igjen både en kjønnseffekt og en interaksjonseffekt som er signifikante, som vi ser i tabell 14.

Tabell 14. Kovariansanalyse, *Trim* mot handelsfelt og kjønn, med urbanitet

Var. kilde	SS	DF	Mean sq.	F	p-verdi
Kovariater	1,16	1	1,16	1,59	0,207
Urbanitet	1,16	1	1,16	1,59	0,207
Hovedeffekter	7,44	6	1,24	1,70	0,118
Handelsfelt	3,61	5	0,72	0,99	0,424
Kjønn	3,90	1	3,90	5,34	0,021
Interaksjoner	9,54	5	1,91	2,62	0,024
Handelsfelt x Kjønn	9,54	5	1,91	2,62	0,024
Forklart	18,13	12	1,51	2,07	0,017
Residual	491,80	674	0,73		

I figur 12 ser vi for det første hva interaksjonseffekten betyr. Kjønnforskjellen går ikke i samme retning i alle handelsfelter. Kvinnene er mest triminteressert i Oslo og Østre/kyst (og forskjellen er relativt stor), mens forskjellen er mindre eller tildels omvendt i resten av landet. Det er kanskje noe overraskende at tabellen også angir en hovedeffekt for kjønn. Men en nærmere kikk på data viser at det samlede gjennomsnittet for kvinner i hele utvalget er høyere enn for menn. Forklaringen er at kvinnenes overlegne triminteresse i Oslo og Østre/kyst er så stor at den mer enn kompenserer for mennenes lille overvekt i de øvrige feltene. At feltet Østre/kyst har flest respondenter, bidrar selvsagt også.

Figur 12. Motivskalaen *Trim* mot handelsfelt og kjønn

Etter denne gjennomgangen synes det klart at folks motivasjon ikke bare er mangfoldig, med at mangfoldet trolig også er noe ulikt fordelt rundt i de forskjellige delene av befolkningen.

Urbanitet er den første av de viktige påvirkningsvariablene vi har undersøkt. For tre av de seks motivtypene spiller graden av urbanitet en rolle. Med større urbanitet følger mer interesse for mestring og for fred og ro, men mindre interesse for høsting.

Etter at denne effekten er kontrollert, finner vi imidlertid fortsatt *geografiske* forskjeller, ved at det er statistisk signifikante forskjeller mellom handelsfeltene på tre av seks skalaer. Ønskene om å oppleve natur, om fred og ro, og om høsting er ikke like sterke i alle deler av landet.

Kjønn er også en viktig variabel her, idet vi finner kjønnsforskjeller på fire av seks motivskalaer. Kvinner er gjennomgående *mer* interessert enn menn i å oppleve natur og å trimme, og er mer sosialt motivert, men er *mindre* interessert i høsting. I tillegg til dette har vi signifikante interaksjonseffekter på tre av skalaene, som indikerer at kjønnsforskjellene ikke er like i de seks handelsfeltene.

4.3 Motivasjon og aktivitetsmønster

Et annet interessant spørsmål, er om de seks motivasjonstypene har noen sammenheng med hva slags turer folk går på, eller hvilke aktiviteter de bruker mest tid på i sitt friluftsliv. Et første svar på dette kan vi få ved å se om det er noen *sammenhenger* mellom de seks motivtypene våre og det aktivitetsmønsteret vi tidligere har påvist.

Gjennom en trinnvis multipl regressjonsanalyse har vi derfor undersøkt hvilke av de seks motivvariablene det er som gir et statistisk signifikant bidrag til en regresjonsligning for hver av de åtte aktivitetstypene. Foruten skårene fra de seks motivskalaene, har vi her brukt hver respondents faktorskårer på de åtte faktorene fra faktoranalysen i tabell 2 som data.

En oversikt over resultatene er gitt i tabell 15. Her viser vi beta-verdiene for alle de sammenhengene som kommer ut som statistisk signifikante prediktorer i den multiple regresjonsanalysen. Siden bare det ene variabelsettet i analysen er standardiserte skårer (faktorskårene), må en slik sammenligning av beta-verdier skje med stor forsiktighet (Norusis 1990). Som vi ser, er imidlertid resultatet intuitivt rimelig på de fleste punkter, og må kunne forstås som en interessant første eksplorering.

Tabell 15. Beta-verdier fra trinnvis multipl regressjon

	Oppl.natur	Mestring	Fred/ro	Høsting	Sosialt	Trim
Ski/langtur				0,09		0,19
Båt/fiske	-0,16			0,49		
Padle/sykkel/jogg	-0,16	0,34		-0,10		
Høystatus	-0,08	0,26				-0,14
Småtur,sol/bad	-0,18		0,13	-0,09	0,12	0,08
Jakt				0,34		
Naturst.,bær/sopp	0,28			-0,10		
Høyrisik			0,13		-0,10	

Vi ser her at *trim* er den viktigste påvirkningen på de krevende turene (ski/langtur, orientering). Variabelens beta-verdi fra regresjonsanalysen er likevel på bare 0,19. *Høsting* er det viktigste for båt/fiske-aktivitetene, og her er beta-verdien mye høyere (0,49). *Mestring* er det

viktigste både for padle/syssel/jogg-faktoren (Beta = 0,34) og for høystatusaktivitetene (Beta = 0,26).

For småturer og sol/bad-faktoren er det å *oppleve natur* den sterkeste prediktoren, men med negativt fortegn (Beta = -0,18)! Her synes altså relativt *liten* interesse for natur-opplevelse å henge sammen med småturer og sol/bad-faktoren. Det betyr likevel ikke at denne interessen nødvendigvis er lav i en *absolutt* forstand, bare at den ligger lavere enn det som er gjennomsnittet for utvalget.

Høsting er klart det viktigste for jakta (Beta = 0,34), og *oppleve natur* er det mest sentrale for naturstudier og bær/sopp-faktoren (Beta = 0,28).

Når det gjelder fjellklatring/dykking som vi innledningsvis ga navnet høyrisk-faktoren, finner vi at den viktigste motivasjonstypen her er *fred og ro*. Selv om beta-verdien her er forholdsvis lav (0,13), må dette forstås som en indikasjon på at det sentrale ved disse aktivitetene neppe er risikosøking. Høyrisk-faktoren burde nok derfor få et annet og mer dekkende navn i det videre arbeidet.

Disse resultatene fra regresjonsanalysen bør imidlertid bare brukes som en *høyst foreløpig* og generell påpeking av at ikke alle motivtyper er like viktige for alle aktivitetsformer. Vi kan nok merke oss at de tyngste sammenhengene gir en viss intuitiv mening, men det bør neppe legges noen vekt på de øvrige detaljene i mønsteret. Analyser med flere og bedre analysemetoder bør gjennomføres før man har grunnlag for sikre konklusjoner, f.eks. med LISREL (Jöreskog & Sörbom 1993).

Vi ser altså for det første at de fleste aktivitetstypene påvirkes av mer enn en motivasjonsfaktor. Men vi ser også at alle motivfaktorene virker inn på flere aktivitetstyper. Det er likevel *ikke* slik at alle motivasjonsfaktorene virker på alle aktivitetstypene, da det er mange mulige motiv/aktivitet-sammenhenger som *ikke* er statistisk signifikante (28 av 48 mulige, eller 58%).

En samlet konklusjon må derfor være at datamaterialet viser at *hverken* friluftaktiviteter, turgåing eller motivasjonen for turgåing i den norske befolkning er noe enkelt og entydig. Det er flere slags friluftaktiviteter som skiller seg fra hverandre, og det er flere og ulike dimensjoner i turmotivasjonen. Det synes derfor klart at det finnes viktige og forståelige forskjeller mellom ulike deler av befolkningen, ulike slags turaktiviteter, og ulike slags motivasjon for friluftaktiviteter.

I det videre arbeidet med dette feltet, må vi derfor unngå de altfor enkle utgangspunktene. En viss respekt for mangfold og kompleksitet er nødvendig for å kunne utvikle en forståelse av friluftslivet som er i samsvar med det faktiske mangfoldet i befolkningen.

5. Organisering av friluftslivet

5.1 Organisasjonenes rolle

Organisasjonsmedlemskap

Ser en bort fra idrettslag organiserer det øvrige "organiserte friluftslivet" bare små deler av befolkningen. Ser en på medlemskap i 11 friluftslivrelaterte organisasjoner² er 17% av utvalget medlem i minst en av disse. De organisasjonene med høyest medlemsandel er Norges røde korps hjelpekorps (7,4%), Den norske turistforening (4,9%) og Norges jeger og fiskerforbund (4,3%). De øvrige organisasjonene er betraktelig mindre. Enkelte organisasjoner som 4H kan være underrepresentert i undersøkelsen, da en blant medlemmene i disse har en relativt høy andel personer under 15 år (ungdomsorganisasjoner).

Det er ikke vanlig å regne idrett og bedriftsidrett som friluftsliv, og derfor ikke denne typen foreninger som friluftslivrelaterte. Inkluderer en likevel idretts- og bedriftsidrettslag sammen med de øvrige friluftslivrelaterte foreningene utgjør medlemmene av disse tilsammen 38% av utvalget. Ser en idrett- og bedriftsidrettslag isolert, er 29% medlemmer av denne typen foreninger.

Kurs & opplæring i regi av organisasjoner

Tabell 16 viser at ytterst få har deltatt i kurs og opplæring i regi av organisasjoner. Bare for Norges Røde Kors hjelpekorps kommer denne andelen over 1%. For de andre organisasjonene varierer andelen mellom 1 og 3 promille. Ser en alle foreningene under ett er det faktisk bare 1,8% som har deltatt i kurs eller opplæring i regi av en av de angitte organisasjonene. Selv blant de som er medlemmer i ulike friluftslivforeninger er andelen som har deltatt i kurs eller opplæring lav. Ser en alle foreningene under ett er det bare 9,6% av foreningsmedlemmene som har deltatt i kurs og opplæring i regi av denne typen foreninger. Tallene dekker sannsynligvis over forskjeller mellom de ulike foreningene, men da de enkelte foreningene utgjør så liten andel av utvalget finner vi det ikke tilrådelig å splitte utvalget ytterligere opp.

Organiserte turer

Tabell 16 viser at også andelen som har deltatt i turer organisert av friluftslivsorganisasjoner siste år er meget lavt. For ingen av de angitte organisasjonene har så mye som 1% av utvalget deltatt i organiserte turer. Selv om en ser alle organisasjonene under ett blir det ikke mer enn 2,3% av utvalget som har deltatt på denne typen organisert tur. Ser en alle foreningene under ett er det bare 11,9% av foreningsmedlemmene som har deltatt i organiserte turer i regi av denne typen foreninger. Også her kan tallene dekke over forskjeller mellom de ulike foreningene, men av samme grunn som nevnt i avsnittet over finner vi det ikke tilrådelig å splitte utvalget ytterligere opp.

Som konklusjon kan en si at de angitte friluftslivforeningene fanger inn litt i underkant av 1/5 av utvalget. En annen konklusjon er at kurs/opplæring samt organiserte turer i regi av disse foreningene bare fanger inn **en ytterst liten andel av befolkningen**. Ser en på

² De 11 organisasjonene er: DNT, Skiforeningen i Osloområdet, 4H, Norges jeger og fiskerforbund, Norges speiderforbund, Norges padlerforbund, Norges orienteringsforbund, Norges KFUM speidere, Norges KFUK speidere, Norges Røde Kors Hjelpekorps & Norges folkesportsforbund,

andelen som enten har deltatt i kurs og opplæring eller organiserte turer i regi av en av de angitte friluftslivsorganisasjonene utgjør dette ikke mer enn 3,3% av utvalget. Idrettslag synes å fange inn en noe større andel av befolkningen enn de angitte friluftslivsorganisasjonene.

Tabell 16. Foreningsmedlemskap og deltakelse i foreningsaktiviteter. Prosentvis fordeling.

	Medlemskap i organisasjon	Deltatt i kurs/opplæring	Organisert tur
Idrettslag	24,9	-	-
Norges røde kors Hjelpekorps	7,4	1,2	0,7
Bedriftsidrettslag	5,4	-	-
Den Norske Turistforening	4,9	0,0	0,6
Norges jeger og fiskerforbund	4,3	0,3	0,2
Skiforeningen i Oslo	1,0	0,1	0,0
Norges speiderforbund	0,6	0,1	0,3
Norges orienteringsforbund	0,6	0,1	0,1
Norges Folkesportforbund	0,6	0,0	0,1
Norges KFUK speidere	0,3	0,0	0,2
4H	0,2	0,1	0,1
Norges KFUM speidere	0,1	0,1	0,3
Norges padlerforbund	0,1	0,1	0,1

Hvem er organisasjonsmedlemmer

Selv om medlemsmassen i såpass ulike organisasjoner høyst sannsynligvis er en relativ heterogen gruppe forsøkte vi å se om medlemsgruppen var signifikant forskjellig fra ikke-medlemmer på en del sosio-demografiske bakgrunnsvariabler. Testene ble utført med enveis-variansanalyse for alder, ellers kji-kvadrat.

Vi finner ingen signifikante forskjeller i **alder** mellom medlemmer og ikke medlemmer ($F= 0,39$; $DF= 1$; $p= 0,54$). Det er heller ingen signifikante **kjønnsforskjeller** i andelen organisasjonsmedlemmer ($X^2= 0,99$; $DF= 1$; $p= 0,32$). Vi finner derimot en klart signifikant samvariasjon mellom medlemskap og **utdanningsnivå** ($X^2= 13,34$; $DF= 3$; $p= 0,004$). Andelen medlemmer er lavest blant de med utdanning på folkeskolenivå (11%). Andelen stiger med utdanningsnivået, og er høyest for de med utdanning på universitetsnivå (24%).

Organisasjonsmedlemskap og friluftslivsvaner

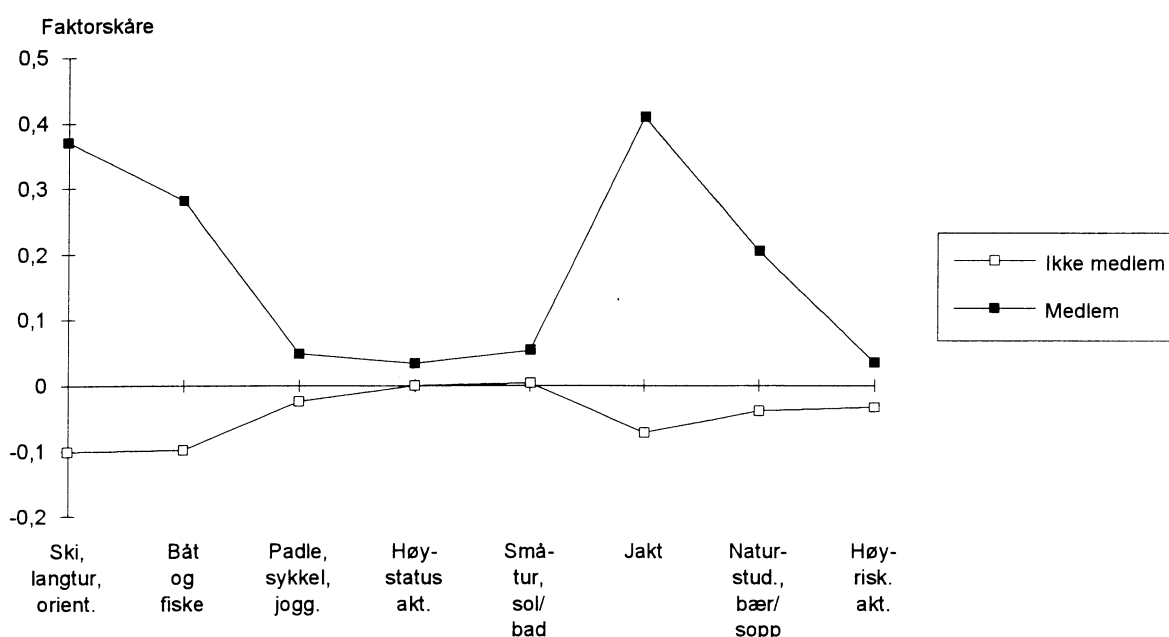
I utgangspunktet kan det synes rimelig at de 11 friluftslivsorienterte foreningene (idrettslag/bedriftsidrettslag ikke medregnet) er så ulike at det ikke kan identifiseres forskjeller i aktivitetsmønster og motivasjon mellom medlemmer og ikke medlemmer. Vi utførte likevel en enveis variansanalyse hvor vi sammenligner faktorskårene til medlemmer og ikke-medlemmer på de åtte aktivitetsfaktorene vi identifiserte (avsnitt 3.2).

Vi finner at for aktivitetsfaktorene "*ski, langtur, orientering*"; "*båt og fiske*"; "*jakt*" og "*naturstudier, bær/soppsanking*" er det signifikante forskjeller mellom medlemmer og ikke-medlemmer³. For "*padle, sykkel, jogging*"; "*høystatus aktiviteter*"; "*småturer, sol/bad*" og

³ Ski, langtur, orient. mot medlemskap: $F= 31,16$; $DF= 1$; $p= 0,000$
 Båt og fiske mot medlemskap: $F= 21,19$; $DF= 1$; $p= 0,000$
 Jakt mot medlemskap: $F= 30,60$; $DF= 1$; $p= 0,000$
 Naturstud., bær/sopp mot medlemskap: $F= 8,27$; $DF= 1$; $p= 0,004$

"høyrisiko aktiviteter" er det ingen signifikante forskjeller mellom medlemmer og ikke medlemmer. Disse forskjellene virker intuitivt rimelig når en ser hvilke enkeltforeninger som er inkludert i samlekategorien foreningsmedlemskap. Det virker eksempelvis rimelig at DNT medlemmer og kanskje også hjelpekorpsmedlemmer i større grad enn andre utøver aktiviteter som lange ski- og fotturer. Det virker også rimelig at medlemmer i jeger og fiskerforeninger i større grad enn andre utøver aktiviteter som jakt og fiske. Et spørsmål som denne analysen ikke gir svar på er om det er store forskjeller mellom de ulike foreningene. Etter vårt syn er det sannsynligvis også klare forskjeller mellom de enkelte foreningene. En pekepinne i den retningen gir også vår analyse. En enveis-variansanalyse har som forutsetning at gruppene i analysen er relativt homogene. I vårt tilfelle tilfredstiller ikke datamaterialet fullt ut denne forutsetningen. Medlemsgruppen har også jevnt over høyere standardavvik på faktorskåren enn ikke-medlemmene.

Figur 14. Organisasjonsmedlemskap og aktivitetsmønster

Vi benytter en enveis-variansanalyse for å sammenligne motivasjonen til medlemmer og ikke medlemmer. Vi finner at motivasjon er signifikant forskjellig på motivasjons-skalaene "trim", "høsting" og "mestring"⁴. For "sosialt", "oppleve natur" og "fred og ro" identifiserer vi ingen signifikante forskjeller. Det bør her påpekes at selv om forskjellene er signifikante er de likevel små. Størst er forskjellene for høsting, med en gjennomsnittlig forskjell på 0,25 på en skala som går fra 3 (meget viktig) til 0 (helt uten betydning).

⁴ Trim: F= 9,90; DF= 1; p= 0,001
Høsting: F= 20,63; DF= 1; p= 0,000
Mestring: F= 8,31; DF= 1; p= 0,004

Tabell 17. Motivasjon og organisasjonsmedlemskap.

	Fred og ro	Sosialt	Trim	Oppleve natur	Høsting	Mestring
Medlemmer	2,38	2,04	1,84	1,47	0,76	0,55
Ikke medlemmer	2,32	1,96	1,60	1,44	0,51	0,40

5.2. Det offentliges rolle

Hva er kommunenes oppgaver

Personene i utvalget ble spurt om det er kommunene eller statens oppgave å sikre nødvendige arealer til friluftsmål. Det er 63% som tror dette er en kommunal oppgave, mens 16% tror dette er en statlig oppgave, 21% svarer vet ikke.

De som tror det er en kommunal oppgave å sikre arealer til friluftsmål ble spurt om kommunene kan få statlig støtte for å sikre arealer til turveier, badestrender m.m. Et klart flertall på 75% svarte ja på dette spørsmålet. Bare fem prosent tror ikke kommunene kan få slik statlig støtte, mens 20% svarer vet ikke.

Bør sikring av arealer for friluftslivet være et offentlig ansvar

Majoriteten av utvalget mener at det bør være en offentlig oppgave å sikre arealer til turveier, badestrender m.m. På spørsmål om dette burde være en offentlig oppgave svarte 83% ja. Bare fire prosent svarte nei, mens 13% besvarte spørsmålet med vet ikke.

Holdningen til offentlig sikring av friluftslivsområder og sosio-demografisk bakgrunn

Alder: Vi identifiserte ikke signifikante samvariasjoner mellom alder og holdning til offentlig sikring av arealer til friluftsliv. Sammenligningen blir utført med en enveis-variansanalyse.

Kjønn: Vi finner derimot signifikante kjønnsforskjeller i holdningene til offentlig sikring av friluftslivsområder ($X^2= 1,94$; $DF= 2$; $p=0,000$). Andelen som er positive til offentlig sikring er størst blant menn, mens andelen som svarer vet ikke er størst blant kvinner. Det er likevel en klar majoritet som er positive til offentlig sikring både blant menn og kvinner.

Tabell 18. Kjønn og holdning til offentlig sikring av friluftslivsområder
Prosentvis fordelt.

	For offentlig sikring	Mot offentlig sikring	Vet ikke	Totalt
Kvinner	79	4	17	100
Menn	87	5	8	100

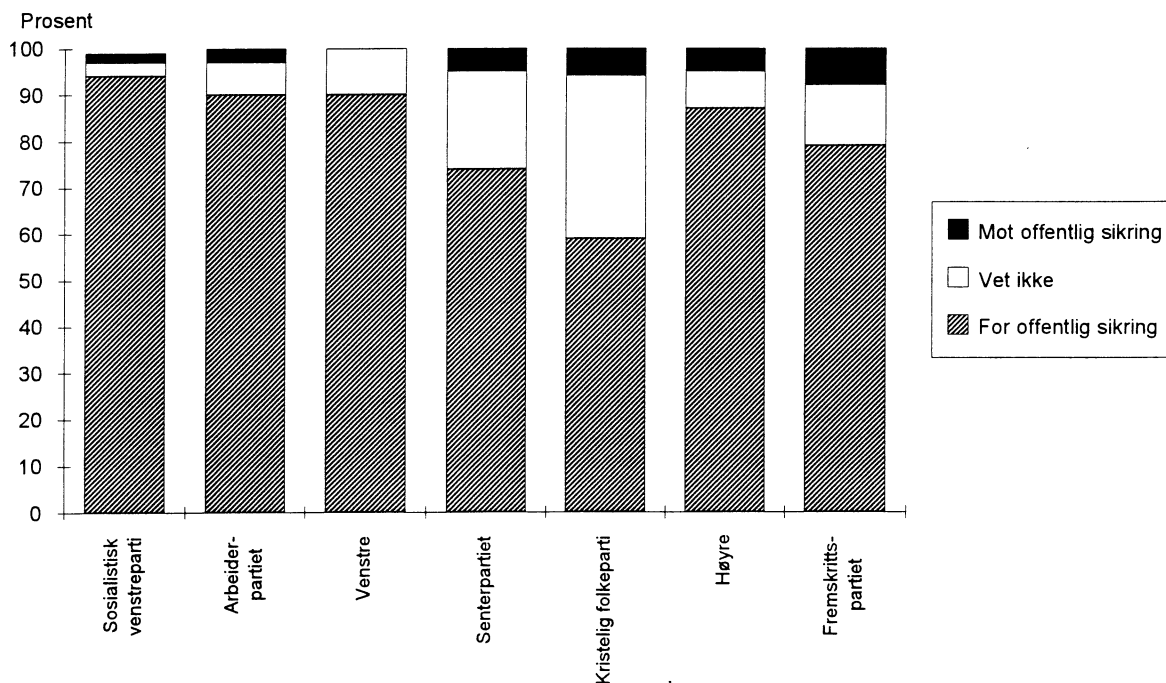
Utdanning: Det er også en signifikant sammenheng mellom utdanning og holdningene til offentlig sikring ($X^2= 28,34$; $DF= 6$; $p=0,000$). Andelen som er positiv til offentlig sikring av friluftslivsområder steg med økende utdanning, men det er klar majoritet for offentlig sikring uansett utdanningsnivå. Andelen som svarer vet ikke er størst blant de med minst utdanning, og vet ikke andelen synker med økende utdanning.

Tabell 19. Utdanning og holdning til offentlig sikring av friluftslivsområder
Prosentvis fordelt.

	For offentlig sikring	Mot offentlig sikring	Vet ikke	Totalt
Folkeskolenivå	75	4	22	100
Ungdomsskolenivå	81	5	14	100
Videregående skole	84	6	10	100
Universitetsnivå	89	2	9	100

Politisk standpunkt: Vi undersøkte også samvariasjonen mellom holdningen til offentlig sikring av friluftslivsområder og politisk standpunkt. Også her finner vi signifikante forskjeller ($\chi^2 = 45,24$; $DF = 6$; $p = 0,000$)⁵. Andelen som er positive til offentlig sikring er høyest blant tilhengere av SV, tett fulgt av Arbeiderpartiet og Venstre. Blant tilhengerne av sentrums-partiene, spesielt Kristelig folkeparti har den laveste andelen som er positive til offentlig sikring. Det er også blant Kristelig folkepartivelgere en finner den høyeste vet ikke andelen. Andelen som er direkte negative til offentlig sikring av friluftslivs-områder er relativ liten, og overskrider ikke 10% for noe parti.

Figur 15. Politisk standpunkt og holdning til offentlig sikring.

⁵ For å oppfylle forutsetningene som settes til bruk av kji-kvadratet ble motstandere til offentlig sikring og vet ikke gruppen slått sammen til en kategori.

Friluftslivsvaner og holdning til offentlig sikring av friluftslivsområder

For å se på om det var noen samvariasjon mellom holdningen til offentlig sikring og folks aktivitetsmønster utfører vi enkelte enveis-variensanalyser. Vi sammenligner faktorskårene på de åtte aktivitetsfaktorene mellom de som er "for offentlig sikring", de som er "mot offentlig sikring" og de som ikke hadde noe standpunkt. Bare for aktivitetsfaktoren "*småturer, sol/bad*" finner vi noen signifikante forskjeller ($F= 17,28$; $DF= 2$; $p= 0,000$). Ser en på gjennomsnittlig faktorskår var den høyest blant tilhengerne av offentlig sikring av friluftslivsområder, mens vet ikke gruppen har lavest faktorskår. Dette er ikke overraskende da de typene av offentlig sikrede områder som blir nevnt i spørsmålet (turveier og badestrender) nettopp er til fordel for de aktivitetene som lader høyest på denne faktoren.

Vi bruker også enveis-variensanalyse for å undersøke om det var forskjeller i motivasjonen etter folks holdninger til offentlig sikring av friluftslivsområder. Bare for motivasjonsfaktoren "fred og ro" finner vi en signifikant forskjell ($F= 3,34$; $DF= 2$; $p= 0,036$). Forskjellen er likevel liten, med en forskjell i gjennomsnittsverdien på 0,2. For de andre fem motivasjonsfaktorene er det ingen signifikante forskjeller.

6. Andre forhold

6.1. Preferanser for skiløyper

Personene i utvalget ble vist bilder av tre ulikt preparerte løyper. En var preparert som skøyteløype, en som ordinær maskinpreparert løype, og en var fottråkket. Folk ble så spurt hvilken løype de foretrakk når de skulle gå på tur. Majoriteten av utvalget foretrakk den fottråkkede løypa (61%). Et mindretall på 23% foretrakk den maskinpreparerte, mens ytterst få foretrakk skøyteløypa (1%).

Tabell 20 Preferanser for preparering av skiløyper

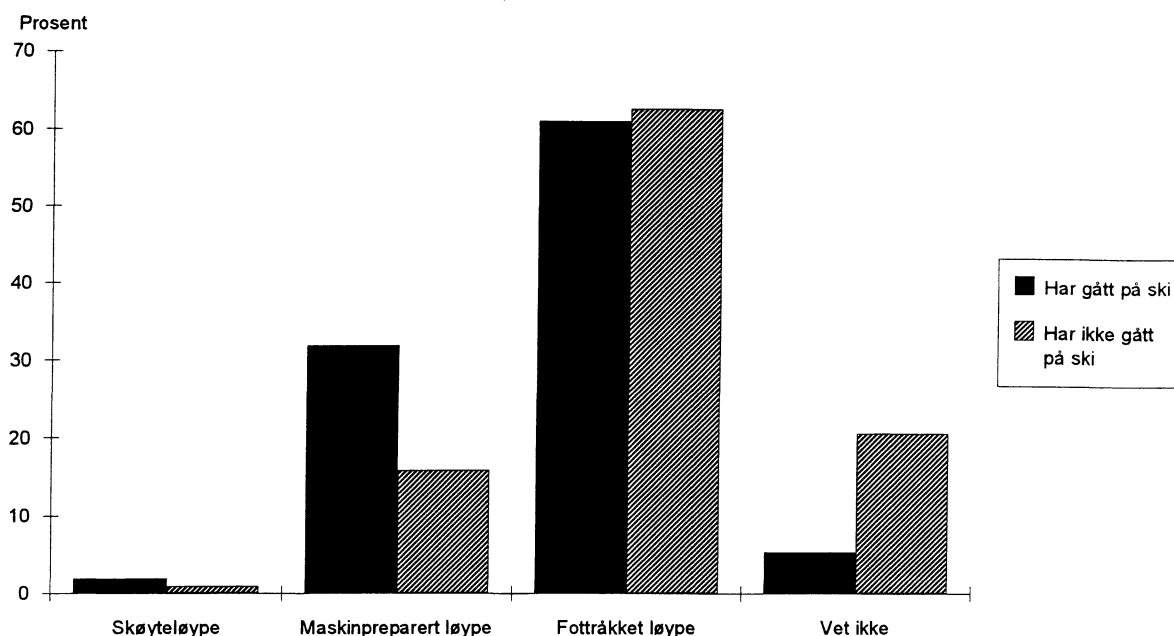
	Prosent
Skøyteløype	1
Maskinpreparert løype	23
Fottråkket løype	61
Vet ikke	15

Sammenligner vi preferansene til de som har gått på ski minst en gang siste år med de som ikke har gått på ski finner vi en signifikant forskjell ($X^2= 70,55$; $DF= 3$; $p= 0,000$). Sammenligningen viser at en større andel av de som har gått på ski foretrekker den maskinpreparerte løypa, samtidig er det en mindre andel blant disse som svarer vet ikke. Andelen som foretrekker den fottråkkede løypa er omtrent like stor i de to gruppene.

De tre bildene som ble benyttet til dette spørsmålet er gjengitt i vedlegg 1. Bilder er et meget sammensatt stimuli. Dette gir metodeproblemer dersom en ønsker å identifisere hvilken effekt de enkelte miljøattributtene har på den samlede vurderingen av bildet. Et eksperimentelt design (Graziano & Raulin 1989) hvor en har to eller flere bilder hvor bare en miljøattributt varierer mellom bildene er en metode for å unngå denne svakheten. Et slikt design har eksempelvis vært brukt med hell innen evaluering av miljøattributter i skoglandskap (Koch & Jensen 1988). Ser en på bildene i vedlegg 1 tilfredstiller disse ikke et slikt eksperimentelt design, spesielt bildet for skøyteløypen er noe uheldig valgt.

Enkelte undersøkelser blant medlemmene i Skiforeningen i Oslo-området gir et noe annet resultat enn denne undersøkelsen. En medlemsundersøkelse indikerer at majoriteten ofte eller alltid bruker preparerte løyper (Foreningen til ski-idrettens fremme 1980), mens en annen undersøkelse viste at flertallet av medlemmene faktisk foretrekker en to-spors maskinpreparert løype (MMI 1987). Disse to undersøkelsene er gjort på utvalg som ikke nødvendigvis er representative for hele befolkningen. Medlemmene av Skiforeningen kan tilhøre et segment av befolkningen med mer sportsorienterte preferanser, et segment som kan ønske en relativt høy tilretteleggingsgrad.

Figur 16. Preferansene for preparering av skiløyper

6.2. Forholdet fritid kontra arbeid

Utvalget ble spurt om de var enige i tre påstander om forholdet mellom fritid og arbeid. Av tabell 22 kan en se at et klart flertall er helt eller delvis enig i at **arbeid** er det viktigste for deres trivsel, livsutfoldelse og selvfølelse. Samtidig er det et omtrent like stort flertall som er delvis eller helt enig i at **fritiden** er viktigst for trivsel, og at det er i fritiden en får utløp for sine evner og interesser. Det er små forskjeller mellom andelen som er enig og andelen som er uenig i påstanden om at "en heller vil ha mer fritid enn mer lønn". En relativ stor andel mente at det var helt umulig å besvare dette spørsmålet.

Tabell 21. Forholdet mellom arbeid og fritid. Prosentvis fordelt.

	Helt uenig	Delevis uenig	Delvis enig	Helt enig	Helt umulig å svare
Arbeid er det viktigste for min trivsel, livsutfoldelse og selvfølelse	5	10	34	40	12
Fritiden er viktigst for min trivsel, det er i fritiden jeg får utløp for mine evner og interesser	4	13	40	33	10
Jeg vil heller ha mer fritid enn mer lønn	21	17	22	19	22

6.3. Mosjon og fysisk form

Majoriteten av utvalget driver med mosjon. Nesten halvparten driver mosjon minst en gang i uken (49%), mens 15% driver med mosjon mindre enn en gang i uken. Litt over en tredjedel av utvalget (35%) driver ikke med mosjon/trening. En prosent svarte vet ikke.

Flertallet i utvalget vurderer sin egen fysiske form som middels eller ganske bra. På en skala fra meget bra til dårlig velger nesten halvparten (49%) midtalternativet "ikke så verst" for å beskrive egen fysisk form. 28% anser sin egen fysiske form som "ganske god", mens 9% anser egen fysisk form som "ganske dårlig". 9% anser sin egen fysiske form som meget god, mens få anser egen fysisk form som dårlig (5%).

Tabell 22. Vurdering av egen fysisk form

	Prosent
Meget god	9
Ganske god	28
Ikke så verst	49
Ganske dårlig	9
Dårlig	5
Vet ikke	1

Utvalget ble også spurt om hvor langt de kan jogge i flatt lende uten å hvile. Hele 70% tror de kan jogge minst 500 m, mens litt over halvparten tror de kan jogge minst 1 km. En femtedel (20%) tror derimot ikke de kan jogge noe i det hele tatt. Se tabell 23.

Tabell 23. Hvor langt en tror en kan jogge på flat mark uten å hvile

	Prosent	Kumulativ prosentfordeling
10 km eller mer	9	9
9 - 10 km	2	11
7 - 8 km	2	13
5 - 6 km	8	21
3 - 4 km	11	32
1 - 2 km	14	46
0,5 - 1 km	12	58
Inntil 500 m	12	70
Ikke i det hele tatt	20	90
Vet ikke	10	100

6.4. Helsetilstand

Personene i utvalget ble spurt enkelte spørsmål om egen helsetilstand. Et spørsmål listet opp enkelte plager/sykdommer. Andelen som har hatt noen av disse siste året er listet i tabell 25.

Flertallet av utvalget (59%) føler seg faktisk **friske og uten skader**. Belastningslidelser var de plager som ble nevnt av flest (34%). Nest høyest kommer manglende overskudd, deretter astma/allergi. De øvrige plagene ble nevnt av få personer.

Tabell 24. Helsetilstand.
Prosentandel som oppgir ulike plager

	Prosent
Føler meg frisk og uten skader	59
Belastningslidelser	34
Føler meg uopplagt og uten overskudd	23
Astma/allergi	15
Høyt blodtrykk	8
Mage-/tarmsykdommer	7
Hjerte/karsykdommer	6
Vet ikke	2

6.5. Søvnproblemer og beroligende midler

Storparten av utvalget har **ikke tatt sovemedisin siste måned** (90%). Bare 10% av utvalget har tatt sovemedisin siste måned. De som hadde tatt sovemedisin siste måned ble spurt om de hadde inntrykk av at søvnproblemene blir mindre om en går på tur eller driver fysisk trening. Blant disse var det 41% som ikke opplevde noen effekt av fysisk aktivitet, mens 35% mente at fysisk aktivitet reduserte deres søvnproblemer. Relativt mange svarte vet ikke på dette spørsmålet (25%).

Svært få oppga at de hadde tatt nerveberoligende middel siste måned (7%). Den alt overveiene majoriteten har ikke tatt slike middel (92%). Bare en prosent svarte vet ikke på dette spørsmålet.

6.6. Hilsing i naturen

Majoriteten pleier å hilse på folk en møter ute i naturen når en er langt fra bebyggelsen (82%). Bare 10% svarte at de ikke hilser på folk de møter ute i naturen langt fra bebyggelse, mens 8% besvarte spørsmålet med vet ikke.

6.7. Hvorfor gå i naturen

Utvalget fikk forelagt fire grunner til å gå tur i naturen, og ble spurt hvilken som lå nærmest deres egen. Det alternativet som flest valgte, dvs 40% var: "Når jeg går på tur føler jeg at sansene åpner seg og sinnet stilles til ro og harmoni". Også relativt mange valgte å fremheve det å komme i fysisk form (33%). Å gå av hensyn til andre, og fordi det har blitt en vane fikk henholdsvis 13% og 14%.

Tabell 25. Hvorfor gå turer i naturen

	Prosent
Å gå på tur gjør jeg bare når jeg er nødt til det av hensyn til andre	13
Å gå på tur er blitt en vane, uten noe spesielt formål som å komme i form eller oppnå spesielle inntrykk	14
For meg er turen viktig fordi jeg kan holde meg i fysisk form på den måten	33
Når jeg går på tur føler jeg at sansene åpner seg og sinnet stilles til ro og harmoni. Det er det viktigste for meg	40

7. Diskusjon

Innledning

Denne rapporten omhandler data fra en landsomfattende undersøkelse utført av MMI a.s. i 1992. Undersøkelsen gir data om blant annet deltagelse i ulike fritidsaktiviteter og motivasjon for å være på tur i skog og mark. Undersøkelsen er utført på et representativt landsdekkende utvalg, og gir således en oversikt over hovedtrekk i nordmenns friluftsliv.

Aktiviteter

Undersøkelsen kan på et nivå ses som en bekreftelse av tidligere funn om at det er de mer rolige og lite ressurskrevende fritidsaktivitetene som er de mest utbredte. Aktiviteter som turer i skog og mark, solt seg, badet utendørs, syklet på vei/gate og vært ute i motorbåt, er de aktivitetene som er mest utbredte. I denne undersøkelsen har korte fotturer i skog og mark en noe høyere utbredelse enn i tidligere undersøkelser, samtidig som spaserturer i nærområdene ikke er tatt med. I en undersøkelse fra 1989 (Kaltenborn 1993c) var slike korte spaserturer den mest utbredte aktiviteten, og det kan tenkes at en del av disse spaserturene er rapportert som korte fotturer i skog og mark.

De ulike aktivitetene kan også grupperes i mer omfattende klasser eller grupper av aktiviteter. For å identifisere slike aktivitetsmønstre benyttet vi faktoranalyse, og identifiserte åtte aktivitetsfaktorer. En av disse faktorene er de litt mer krevende aktivitetene som skiturer, orientering og lange fotturer. Det ble videre identifisert en fiske og båtturfaktor, en faktor som omfattet padling, sykling og jogging, en faktor som omfattet høystatusaktiviteter som seiling, alpint m.m., og en faktor som omfattet mer rolige, men samtidig svært utbredte aktiviteter som eksempelvis solbad, badet utendørs og korte fotturer. En fikk videre en jaktfaktor, en naturstudie og bærplukkingsfaktor og en høyrisikofaktor.

De aktivitetsmønstrene som fremtrer i faktoranalysen virker både rimelige og forståelige, selv om ikke alle aktivitetene innordner seg like greit i de ulike faktorene. Det mønsteret som fremtrer viser også klare likhetstrekk med tidligere analyser av nordmenns fritids- og friluftslivsaktiviteter (Kleiven 1992, Gåsdaal 1992). Som grunnlag for denne og tidligere analyser av aktivitetsmønstrene har det vært benyttet noe ulike aktivitets-lister. Slike ulikheter medfører enkelte forskjeller i aktivitetsmønstrene. Når det på tross av dette fremtrer klare likhetstrekk mellom de ulike analysene kan en hevde at en samlet sett begynner å få en viss forståelse av aktivitetsmønstret i det norske samfunnet. Mangelen på standardisering av aktivitetslistene gjør samtidig en longitudinal oversikt vanskeligere, og det kan kanskje for senere studier være hensiktsmessig å legge vekt på å få sammenlignbare tidsserier. Videre studier av aktivitetsmønster, og segmentering med basis i aktivitetsmønster kan kanskje også utvides ved å trekke inn flere aspekter ved friluftslivs-atferden som turfølge, turlengde, når aktivitetene utøves og delaktiviteter som eksempelvis kafferaster m.m. Spørsmålet er selvsagt om en slik utdypning av aktivitetsmønstret passer for denne typen studier, eller om dette heller burde gjøres i mer avgrensede "casestudier".

Motivasjon

I undersøkelsen var det også spørsmål om hva folk ser som viktige grunner for å gå på tur. Ved hjelp av faktoranalyse ble det fra disse spørsmålene identifisert seks ulike motivasjonsfaktorer, faktorer som alle synes å ha en god intern konsistens. De ulike motivasjonsspørsmålene ble derfor satt sammen til seks sammensatte mål for motivasjon. Ser en hele utvalget under ett var det motivasjonsfaktoren "fred og ro" som i gjennomsnitt ble vurdert som mest viktig. Faktoren "fred og ro" inneholder spørsmål som "komme ut i frisk natur, vekk fra støy og forurensning" og "oppleve naturens stillhet og fred". Motivasjonsfaktorer som sosialt, trim og oppleve natur fikk i gjennomsnitt en vurdering

mellom ganske viktig og litt betydning. Forhold som høsting og mestring synes derimot å være mindre viktig.

Resultatene fra faktoranalysen av motivasjon kan ses som et forslag til å se befolkningens motivasjon som en modell med seks dimensjoner. Den forteller oss klart at det er mer enn en grunn for å gå på tur. Alle seks faktorene fremtrer også så tallmessig tunge at de synes å fortjene oppmerksomhet. Tidligere forskning på feltet fremhever mangfoldet i folks friluftslivsmotivasjon (Kaltenborn 1993b), og funnene fra denne undersøkelsen fremtrer umiddelbart forståelig og konsistent med et slikt mangfoldorientert perspektiv.

Vi undersøkte også om motivasjonen varierer ut fra påvirkningsvariabler som urbanitet (byland), geografi (ulike handelsfelt) og kjønn. Det ble identifisert at urbanitet spiller en rolle for tre av de seks motivasjonsfaktorene. Etter at det var kontrollert for effekten av urbanitet ble det likevel identifisert geografiske forskjeller mellom ulike handelsfelt (landsdeler) på tre av de seks motivasjonsfaktorene. Også kjønn er en viktig variabel. For kjønn ble det identifisert forskjeller på fire av de seks motivasjonsfaktorene. I tillegg til dette ble det også identifisert signifikante interaksjonseffekter på tre av de seks motivasjonsfaktorene, noe som indikerer at kjønnsforskjellene ikke er like i de seks handelsfeltene (landsdelene). Det synes derfor klart at folks motivasjon ikke bare er mangfoldig, men at dette mangfoldet også er noe ulikt fordelt i de ulike delene av befolkningen.

Det ble også sett på i hvilken grad ulike motivasjonsfaktorer påvirker de ulike aktivitetsfaktorene. Dette ble gjort gjennom en trinnvis multippel regresjonsanalyse. Analysene viste blant annet at de fleste aktivitetsfaktorene påvirkes av flere motivasjonsfaktorer. Samtidig påvirket de fleste motivasjonsfaktorene flere aktivitetsfaktorer. Det var likevel ikke slik at alle motivasjonsfaktorene virker inn på alle aktivitetsfaktorene. Det var også forskjeller i hvilke motivasjonsfaktorer som i sterkest grad påvirket de enkelte aktivitetsfaktorene.

En samlet konklusjon er derfor at hverken friluftslivsaktiviteter eller motivasjon for friluftslivsaktiviteter er noe enkelt og entydig. Det finnes flere slags friluftslivsaktiviteter og flere og ulike dimensjoner i friluftslivsmotivasjonen. Det synes klart at det eksisterer viktige forskjeller mellom ulike deler av befolkningen, ulike turaktiviteter, og ulik motivasjon for friluftslivsaktiviteter. En bør derfor i videre forskning på dette feltet unngå de alt for enkle utgangspunktene, og vise en viss respekt for det mangfold som faktisk finnes i befolkningens friluftsliv og fritidsbruk av natur.

Organisasjonenes rolle

Folk ble spurt om sitt forhold til 11 friluftslivsorienterte organisasjoner. Disse organisasjonene organiserer samlet sett en mindre del av befolkningen. Tilsammen er 17% medlem av minst en av disse organisasjonene. Idrettslag og bedriftsidrettslag organiserer til sammenligning 29% av utvalget. De største organisasjonene er Norges røde kors hjelpekorps med 7,4% av utvalget, DNT med 4,9% og Norges jeger og fiskerforbund med 4,3% av utvalget. De øvrige organisasjonene er betraktelig mindre. Det er totalt sett få som deltar i kurs & opplæring eller organiserte turer i regi av disse organisasjonene. Bare 1,8% av utvalget har deltatt i kurs/opplæring, mens 2,3% har deltatt i organiserte turer.

Medlemmene i disse 11 organisasjonene skiller seg ikke signifikant fra befolkningen ellers når det gjelder alder eller kjønn, men har samlet sett et noe høyere utdannelsesnivå. Vi identifiserte også signifikante forskjeller i aktivitetsmønsteret og motivasjonen mellom medlemmer og ikke medlemmer. Disse forskjellene er til en viss grad forståelige ut fra de forestillinger en vanligvis forbinder med de tre viktigste foreningene.

En undersøkelse av det organiserte friluftslivet og en sammenligning mellom medlemmer og ikke-medlemmer kunne etter vår mening gitt bedre resultater dersom en hadde benyttet seg av et differensiert design, med relativt store representative delutvalg trukket fra de enkelte organisasjonene. I et slikt studium ville det sannsynligvis også vært mulig å få en grundigere behandling av organisasjonenes rolle enn det som er mulig ut fra denne undersøkelsen. Det vil også være lettere å belyse eventuelle forskjeller mellom de enkelte organisasjonene for eksempel i forhold til aktivitetsmønstre og motivasjon. Det virker høyst sannsynlig at det er klare forskjeller mellom organisasjoner som eksempelvis DNT og Norges jeger og fiskerforbund. Annen forskning fra ungdommens deltagelse i ulike miljø og fritidsrelaterte foreninger viser klare forskjeller mellom disse foreningene (Skogen 1993).

Det offentliges rolle

Omtrent to tredjedeler tror det er kommunene som har til oppgave å sikre nødvendige arealer til friluftslivsformål. De øvrige deler seg relativt likt mellom vet ikke og at det er en statlig oppgave, med en svak overvekt på vet ikke alternativet. Blant de som tror sikring av friluftslivsarealer er en kommunal oppgave er det en majoritet som tror kommunene kan få statlig støtte til slik sikring. Det er også en klar majoritet som mener at det bør være en offentlig oppgave å sikre friluftslivsområder.

Det ble identifisert forskjeller i holdningene til offentlig sikring ut fra kjønn, utdanning og politisk standpunkt. Disse forskjellene omfatter i stor grad variasjoner mellom ønske om offentlig sikring og vet ikke alternativet. Andelen som var mot offentlig sikring var lav for alle grupper. Bare for aktivitetsfaktoren "*småture, sol/bad*" og motivasjonsfaktoren "*fred og ro*" ble det identifisert samvariasjon med holdningen til offentlig sikring av arealer til friluftsliv.

Implikasjoner for forvaltningen

Undersøkelsen bekrefter i stor grad at det er de rolige og mindre ressurskrevende formene for friluftsliv og fritidsbruk av natur som er de mest utbredte. Undersøkelsen underbygger også erkjennelsen av at friluftsliv og fritidsbruk av natur ikke er noe enkelt og entydig. Både aktivitetsmønsteret og motivasjonene for friluftslivet er preget av mangfold og kompleksitet. Det mangfoldet som nordmenns friluftsliv utgjør viser også klare variasjoner mellom ulike deler av befolkningen, for eksempel mellom ulike landsdeler, forskjell i urbaniseringsgrad og mellom mann og kvinne. I den videre forvaltningen av og for friluftslivet er det derfor viktig at en er seg dette mangfoldet bevisst. En må også ta hensyn til at flertallet av befolkningen ikke utøver et friluftsliv i Nansens ånd med lange krevende turer, selv om også denne formen eksisterer og er en naturlig del av mangfoldet i nordmenns friluftsliv.

Implikasjoner for forskningen

Undersøkelsen underbygger funn fra tidligere undersøkelser i forhold til aktivitetsmønsteret og aktivitetsnivået i nordmenns friluftsliv. Dette betyr likevel ikke at en i fremtiden ikke bør gjøre denne typen av undersøkelser. Oppfølgende undersøkelser vil blant annet være nyttige for å se endringer i befolkningens friluftslivsvaner. I denne sammenhengen bør en kanskje i senere undersøkelser vektlegge standardiserte spørsmål slik at en vil kunne bygge opp sammenlignbare tidsserier. Om spørreskjemaet fra denne undersøkelsen er det beste grunnlaget for en slik standardisering er det kanskje derimot delte meninger om.

Undersøkelser som i tillegg til aktivitetsdata også omfatter folks motivasjon vil etter vår oppfatning styrke forståelsen av nordmenns friluftsliv. Tilnærmingen til motivasjon som er benyttet i denne undersøkelsen bygger i stor grad på en tradisjon hvor en ser utøverne som relativt rasjonelle aktører som gjennom sitt friluftsliv søker å oppnå bestemte goder. Innen denne tradisjonen har det gjennom et møysommelig empirisk arbeid blitt utviklet relativt gode måleskalaer (Driver et al. 1991), dvs. Recreation Experience Scale (REP) og Paragraphs About Leisure (PAL). De motivasjonsspørsmål som har vært benyttet i denne

undersøkelsen bygger delvis på REP-skalaene. Slik vi ser det vil det kanskje i den videre forskning være nyttig å gjøre en mer fullstendig uttesting av disse skalaene på norske forhold. REP-skalaene er et omfattende metodeverktøy og i mange sammenhenger vil det ikke være naturlig å benytte alle delskalene. Det kan likevel være nyttig å bruke enkelte delskalaer i uforkortet form, både for å få internasjonalt sammenlignbare data, og en uttesting av disse måleinstrumentene på norske forhold. Vi tror også at både denne og senere analyser av sammenhengen mellom aktivitetsmønster og motivasjon vil bli styrket gjennom bruk av mer avanserte statistiske metoder, f.eks. med LISREL (Jöreskog & Sörbom 1993).

8. Referanser

- Ajzen, I. 1985. From intentions to action: A theory of planned behaviour. In: Kuhl, J.: Bechman, J. (eds.) Action-control: From cognition to behaviour. Heidelberg: Springer: 11-39.
- Ajzen, I. & Fishbein, M. 1980. Understanding attitudes and predicting social behaviour. New York, NY: Prentice Hall, Inc.
- Beard, J.G., & Ragheb, M.G. 1983. Measuring Leisure Motivation. - Leisure Research. 1983. 219-228.
- Brown, P.J., Driver, B. L. & McConnell, C. 1978. The Opportunity Spectrum Concept and Behavioural Information in Outdoor Recreation Resources Supply Inventories: Background and Application. I: Integrated Inventories of Renewable Natural Resources; Proceedings of the Workshop. USDA Forest Service Technical Report RM-55.
- Cannell, C. F. & Kahn, R. L. 1968. Interviewing. - I: Lindzey, G. & Aronson, E. (Red.): The Handbook of Social Psychology, 2. utgave. Addison-Wesey, Reading, Massachusetts.
- Driver, B. L. 1976. Quantification of Outdoor Recreationists' Preferences. USDA Forest Service Mimeograph Paper, Rocky Mountain Forest and Range Experiment Station, Fort Collins, Colorado.
- Driver, B. L. & Brown, P. J. 1978. The recreation opportunity spectrum concept and behavioural information in outdoor recreation resource supply inventories: A rationale. I: Integrated Inventories of Renewable Natural Resources; Proceedings of the Workshop. USDA Forest Service Technical Report RM-55.
- Driver, B. L., Brown, P. J. & Peterson, G. L. 1991 (eds.) Benefits of Leisure. Venture Publishing, Inc. State College, Pennsylvania.
- Driver, B. L., Tinsley, H.E.A. & Manfreda, M.J. 1991. The Paragraphs about Leisure and Recreation Experience Preference Scales: Results from Two Inventories Designed to Assess the Breadth of the Perceived Psychological Benefits of Leisure. I: Driver, B. L., Brown, P. J. & Peterson, G. L. (eds.). Benefits of Leisure. Venture Publishing, Inc. State College, Pennsylvania.
- Dølvik, J. E., Danielsen, Ø. & Hernes, G. 1987. Kluss i vekslinga. Fritid, idrett og organisering. 1. delrapport for prosjektet "Idrett, fritid og levekår", FAFO.
- Faye, A. & Herigstad, H. 1984. Friluftsliv i Norge 1970-1982. Statistisk Sentralbyrå rapport 12/84.
- Fishbein, M. & Ajzen, I. 1975. Belief, attitude, intention and behaviour. Reading, MA: Addison-Wesley Publishing Co.
- Foreningen til ski-idrettens fremme. 1980. Medlemsundersøkelse januar 1980. - Foreningen til ski-idrettens fremme. Oslo.
- Glass, G.V., Peckham, P. D., & Sanders, J. R. 1972. Consequences of failure to meet assumptions underlying the fixed effects analyses of variance and covariance. - Review of Educational Research, 42, 237-288.

Graefe, A. R., Ditton, R. B., Roggenbuck, J. W., & Schreyer, R. 1981. Notes on the stability of the factor structure of leisure meanings. *Leisure Sciences*. 4(1): 51-65.

Graziano, A.M. & Raulin, M.L. 1989. *Research Methods: A Process of Inquiry*. - Harper & Row, Inc.

Gåsdaal, O. 1992. Bruk av tid på friluftsliv i og utenfor nærmiljøet. - NINA oppdragsmelding 170. Norsk institutt for naturforskning, Trondheim.

Haldorsen, T. 1983. Norske ferieformer. - Rapporter 81/25. Statistisk sentralbyrå, Oslo.

Haukeland, J. V. 1993. Motiver for feriereiser. - I: Jean-Hansen, V. & Haukeland, J. V.: *Reiselivsforskning i Norge. TØI rapport 194/1993*, Transportøkonomisk institutt, Oslo.

Hawes, D. K. 1977. Psychographics Are Meaningful - Not Merely Interesting. *Journal of Travel Research*. 4:1-9.

Jöreskog, K. J. & Sörbom, D. 1993: *LISREL 8 User's Reference Guide*. - Scientific Software, Inc., Chicago, USA.

Kaltenborn, B. 1991. The role of environmental setting attributes in outdoor recreation and tourism planning. A case study from Svalbard in the Norwegian arctic. Dr. Scient avhandling, Geografisk institutt, UiO.

Kaltenborn, B. 1993a. Det mangfoldige friluftsliv -- noen endringer over tid. I: FRIFO (Red.): *Frisk i friluft*. Rapporter fra seminaret om helse og friluftsliv, Geilo, 10. og 11 januar 1993. Friluftslivets fellesorganisasjon, Oslo.

Kaltenborn 1993b. Forskning på friluftslivet -- bakgrunn og utvikling. - I: Kaltenborn, B. & Vorkinn, M. (Red.): *Vårt friluftsliv. Aktiviteter, miljøkrav og forvaltningsbehov*. Norsk Institutt for Naturforskning, Lillehammer.

Kaltenborn 1993c. Nordmenns reise- og fritidsmønster i 1989. NINA oppdragsmelding 190.

Kaltenborn, B. P. & Vorkinn, M. 1993 (red.) *Vårt friluftsliv . Aktiviteter, miljøkrav og forvaltningsbehov*. NINA temahefte nr. 3

Kelly, J. R. (Red.) 1981. *Social Benefits of Outdoor Recreation*. - U. S. Forest Service, Department of Agriculture, Washington D. C.

Kleiven, J. 1992: *Aktivitetsmønstre i norsk ferie og fritid*. - NINA forskningsrapport 33. Norsk institutt for naturforskning, Lillehammer.

Kleiven, J. 1993: *Normer, vaner, valgmuligheter og barrierer -- hva påvirker omfanget av norsk friluftsliv?* I: FRIFO (Red.): *Frisk i friluft*. Rapporter fra seminaret om helse og friluftsliv, Geilo, 10. og 11 januar 1993. Friluftslivets fellesorganisasjon, Oslo.

Kleiven 1994. *Hvorfor går nordmenn tur i skog og mark? Innlegg på seminar: Friluftsliv: Effekter og goder*. Referat fra forskningskonferanse. DN-notat 1994-7.

Koch, N.E. 1984. Project "Forest and Folk": A summary. I: Saastamoinen, O.; Hultman, S-G.; Koch, N.E.; Mattsson, L. (red). *Multiple-use Forestry in the Scandinavian Countries*. Proceedings of the Scandinavian Symposium held in Rovaniemi and Saariselkä, Finland. 1982. Comm. Inst. For. Fenn. Helsinki. 120:44-51.

Koch, N.E. & Jensen, F.S. 1988. Skovens friluftsfunksjon i Danmark. IV Del. Befolkningens ønsker til skovens og det åpne lands utforming. - Det forstlige forsøgsvesen i Danmark.

Lawler, E. E. 1973. Motivations in Work Organizations. Monterey, CA: Brooks/Cole.

Levy, K. 1980. A Monte Carlo study of analysis of covariance under violations of the assumptions of normality and equal regression slopes. - Educational and Psychological Measurement, 50, 835-840.

Manfredo, M. J. 1984. Comparability of onsite and offsite measures of recreation needs. Journal of Leisure Research. 16(3): 245-249.

MMI. 1987. Undersøkelse av publikums skibruk og medlemskap i skiforeningen. - MMI/Skiforeningen. Oslo.

Nedrelid, T. 1993. Ut på tur på nordmanns vis. Cappelen fakta.

Norusis, M. 1990: SPSS/PC+ Statistics 4.0 for the IBM PC/XT/AT and PS/2. - SPSS Inc., Chicago, USA.

Orne, M. T. 1962: On the social psychology of the psychological experiment: With particular reference to demand characteristics and their implications. - American Psychologist, 17, 776-783.

Rapoport, R. & Rapoport, R. 1975. Leisure and the Family Life Cycle. Routledge and Kegan Paul. Henley.

Rosenthal, R. 1966: Experimenter effects in behavioral research. - Appleton-Century-Croft, New York, USA.

Rosenthal, R. & Rosnow, R. L. (Red.) 1969: Artifact in behavioral research, Academic Press, New York.

Skogen, K. 1993. Ungdom, friluftsliv og organisasjoner. UNGforsk-rapport 2/93.

Smith, S.L.J. 1990. Tourism Analysis. A Handbook. - Longman Scientific & Technical, Harlow. England.

Teigland, J. 1979. Friluftslivs-, idretts-, og mosjonsvanene i Norge 1970-1974. Upublisert rapport.

Tinsley, H.E.A., Driver, B.L. & Kass, R.A. 1982. Reliability and concurrent validity of the recreation experience preference scales. Journal of Educational and Psychological Measurement. 41(3);1105-1111.

Vogel, J. 1991. Social Report for the Nordic Countries. Nordisk statistisk skriftserie. Nordisk statistisk sekretariat. København

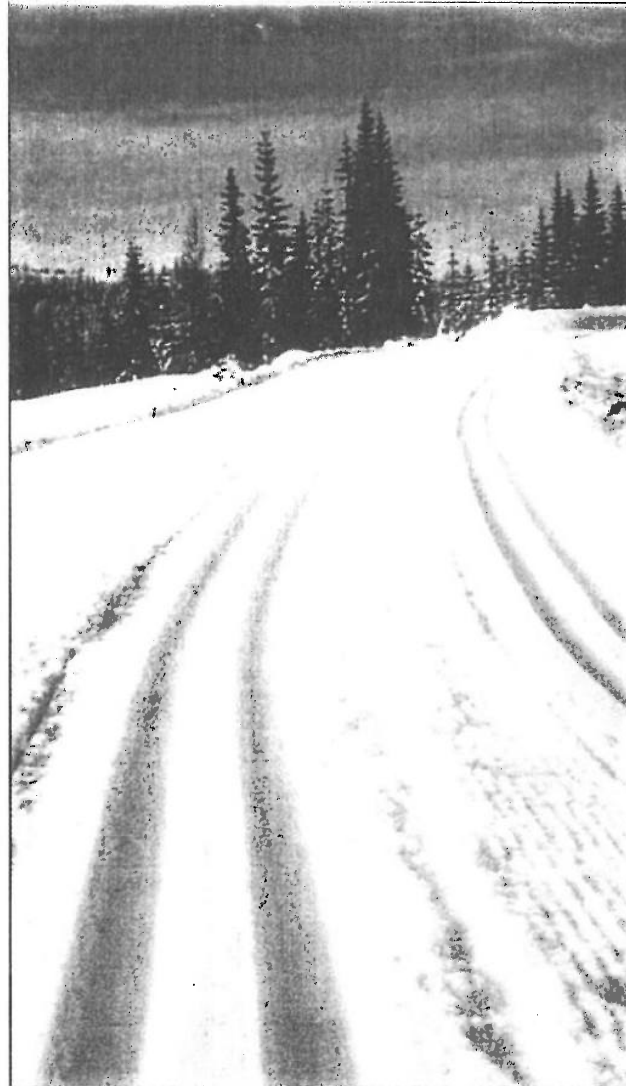
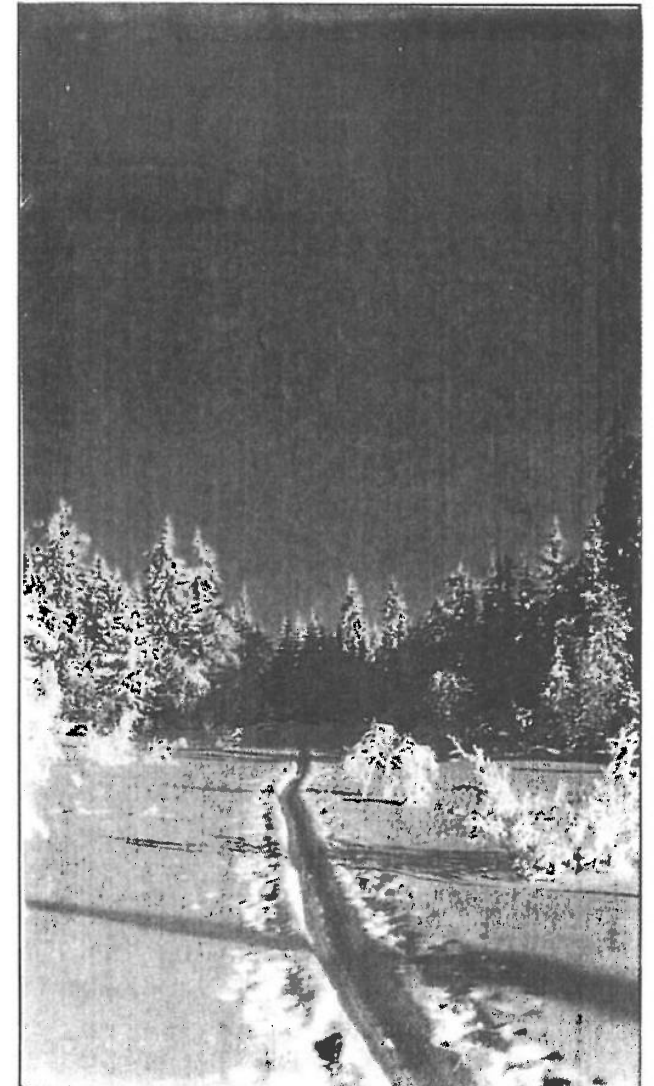
Vaagbø, O. 1993. Den norske turkulturen. - Friluftslivets fellesorganisasjon, Oslo.

Walmsley, D.J. & Lewis, G.J. 1984. Human Geography: Behavioural approaches. Longman Scientific & Technical.

Williams, D. R., Ellis, G. D., Nickerson, N. P., & Shafer, C. S. 1988. Contributions of time, format, and subject to variation in recreation experience preference measurement. *Journal of Leisure Research*. 20(1): 57-68.

Aas, Ø. & Aasetre, J. 1992. Bærplukking - en truet friluftslivsaktivitet ? Foredrag presentert på den nordiske forskningskonferansen om friluftsliv, Stockholm, april 1992.

Aasetre, J. 1994. Friluftsliv i bynære skogområder. NINA Forskningsrapport under utarbeidelse.

A**B****C**

Vedlegg 1

Bilder brukt til følgende spørsmål:

- Her ser du tre forskjellige skiløyper, hvilken foretrekker du når du skal på tur, skøyteløype merket A, maskinpreparert løype merket B eller fottråkket løype merket C.

309

nina
oppdrags-
melding

ISSN 0802-4103
ISBN 82-426-0517-3

Norsk institutt for
naturforskning
Tungasletta 2
7005 Trondheim
Tel. 73 58 05 00